

SÜRDÜRÜLEBİLİR YEŞİL BANKACILIK VE TÜRKİYE AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME¹

SUSTAINABLE GREEN BANKING AND AN ASSESSMENT FOR TURKEY

Seren ARSLAN^{ID*} Cemal ELİTAŐ^{ID**}

*Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 17.04.2024
Kabul Tarihi: 30.09.2024*

Öz

Son yıllarda çevresel sorunların ve sosyal eŐsitsizliklerin artması, iklim değişikliği gibi küresel zorlukların fark edilmesi ve finans sektörünün bu sorunlarda önemli bir rol oynadığı yadsınamaz bir gerçektir. Küresel boyutta hissedilmeye başlanan bu problemlerin sonucunda yatırımcıların ve tüketicilerin çevresel ve sosyal sorumluluğa daha fazla önem vermesi, Şirketlerin ve finans kurumlarının sürdürülebilirlik konusunda daha Őeffaf ve hesap verebilir olma ihtiyacı bu yaklaŐımın gelişmesini hızlandırmıŐtır. Bankalar benimsemiŐ olduğu sürdürülebilir yeşil finans hedefleri doğrultusunda kısa vadeli kar odaklı değil, aynı zamanda uzun vadeli sürdürülebilirlik ve toplumsal fayda odaklı bir finansal yaklaşımı kabul etmektedirler. Bu çalıŐmada Türkiye’de sürdürülebilir yeşil bankacılık, yeşil bankacılıkta kullanılan krediler ve internet ve mobil bankacılık kullanım oranları incelenmiştir. Mobil kullanım oranlarındaki artış her ne kadar dikkat çekici olsa da sürdürülebilir uygulamaların artması için daha fazla iş birliği, Şeffaflık ve uluslararası standartların oluŐturulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Bankacılık, Yeşil Bankacılık, Yeşil Kredi.

Jel Sınıflaması: M21, M38, F02, F65, Q56,

Abstract

In recent years, it is undeniable that environmental problems and social inequalities have increased, global challenges such as climate change have been recognised and the financial sector has played an important role in these problems. As a result of these problems that have begun to be felt on a global scale, investors and consumers attach more importance to environmental and social responsibility, and the need for companies and financial institutions to be more transparent and accountable for sustainability has accelerated the development of this approach. In line with the sustainable green finance goals adopted by banks, they accept a financial approach that is not focused on short-term profit, but also on long-term sustainability and social benefit. In this study, sustainable green banking, loans used in green banking and internet and mobile banking usage rates in Turkey are analysed. Although the increase in mobile usage rates is remarkable, more co-operation, transparency and international standards need to be established to increase sustainable practices.

Keywords: Sustainability, Sustainable Banking, Green Banking, Green Credit.

JEL Classification: M21, M38, F02, F65, Q56,

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2024; 9(3) , 250-271/ DOI: 10.29106/fesa.1469378

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Yalova Üniversitesi, arslanserenn@gmail.com, Yalova – Türkiye, ORCID: 0009-0007-8718-4891

** Prof.Dr., Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü, cemal.elitas@yalova.edu.tr, Yalova – Türkiye, ORCID: 0000-0002-6010-6574

1. Giriş

Yeşil enerji ve sürdürülebilir enerji kullanımı 21. yüzyılın önemli konularıdır. Çevre dostu olmak ve gezegeni korumak günümüzde hayatımızın önemli bir parçası haline gelmiştir. Son yıllarda dünya küresel ısınma, iklim değişlikleri, düzensiz muson yağmurları, hava kirliliği, yoğun yağışlar, hava kalitesinin düşmesi, sağlık sorunları ve ozon tabakasının incilmesi gibi ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Fosil yakıtların aşırı kullanımı, karbondioksit emisyonları, ormansızlaşma, kentleşme ve e-atıkların uygunsuz şekilde bertaraf edilmesi karşı karşıya olduğumuz tehlikelere katkıda bulunmaktadır. řu anda, gelecek nesillerin varlığını ve hayatta kalmasını göz önünde bulundurmadan eşitsiz kalkınmaya öncelik vermeye devam etmekteyiz. Ancak teknoloji, çevre dostu kavramların benimsenmesini kolaylaştırmış, karbon emisyonlarını azaltmış ve çevre üzerindeki etkiyi azaltarak dünyada sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmiştir.

Bankacılıkta sürdürülebilirlik, finansal kurumların ekonomiyi, çevreyi ve toplumu dikkate alarak kararlar alması ve iş yapma şekillerini izlemesi anlamına geliyor. Bu durum, küresel ve bölgesel düzeyde ortak kararlar almayı ve benzer yaklaşımları benimsemeyi gerektirir. Bu bağlamda, bankaların çevresel etkilerini azaltma, sosyal sorumluluklarına odaklanma ve ekonomik sürdürülebilirliği teşvik etme gibi çeşitli uygulamaları vardır. Bu uygulamalar, sektörün genelinde ve belirli coğrafı bölgelerde farklılık gösterebilir, ancak genellikle sürdürülebilirlik ilkelerine dayanır.

Yeşil bankacılık kavramı ilk olarak 2003 yılında ABD'de ortaya atılmış ve ABD hükümetinin Mart 2009'da bir yasa çıkarmasının ardından uygulamaya konulmuştur. ABD, yeşil bankacılığın sorunsuz bir şekilde benimsenmesini sağlamak için çeşitli yasal düzenlemeler, politikalar ve kanun tasarılarını uygulamaya koymuştur. Yeşil bankacılık politikalarının katılımı gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler arasında farklılık gösterebilir. Dünya çapında finans kurumları kurarak ya da Uluslararası Finans Kurumu (IFC) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) gibi uluslararası kalkınma ajansları tarafından yeşil bankacılık politikası çerçevesi geliştirmek için oluşturulan programlara katılarak bir aę oluşturulabilir. Gelişmekte olan ülkeler, çevresel ve sosyal koruma politikalarını onaylamak ve uygulamak ve ilgili faaliyetleri merkez bankalarına iletmek için zorunlu yasalara sahiptir.

Yeşil bankacılık, kâğıt kullanımını azaltmak ve çevreci yatırımları teşvik etmek için çeşitli önlemleri içerir. Bunlar arasında yeşil kredi uygulamaları, çevre dostu projelere finansman sağlama ve dijital bankacılık kanallarını yaygınlaştırma gibi adımlar bulunur. Bu çabalar, bankaların çevresel etkilerini azaltmalarına ve daha sürdürülebilir bir finansal sisteme katkıda bulunmalarına yardımcı olur.

Bu çalışma öncelikle sürdürülebilirlik, sürdürülebilir bankacılık, yeşil bankacılık ve yeşil kredi konularını ele alınmaktadır. Son olarak dünyada ve Türkiye'de yeşil bankalar hakkında bilgiler sunulmaktadır. İnternet ve mobil bankacılığın verileri yıllar bazında incelenmiştir.

2. Literatür Taraması

Bryson, ve diğerleri (2016), çalışmalarında Hindistan'daki banka müşterilerini esas almışlardır. Buna göre; müşterilerin yeşil bankacılık hizmetlerini kullanmasındaki ana etkenin, yeşil bankacılığa karşı olumlu bir tutumla sonuçlanan genel çevre kaygısı olduğunu ve bazılarının ek bir miktar ödemeye istekli olduğunu bulmuşlardır. Ancak çalışmalarının sonuçlarının Hindistan örneğinde genellenebilirlik için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir.

Rai ve diğerleri, (2019) yaptıkları çalışmalarında, yeşil bankacılığın ve müşterilerle olan ilişkisinin yönü ve yeşil bankacılıkla ilgili uygulamaların benimsenmesi açısından taşıdığı önem üzerinde durarak daha fazla odaklanma kapsamına sahip olunması gerektiğini tespit etmişlerdir.

Rai ve diğerleri (2019), çalışmalarını Nepal'deki bankaların müşterileri algıları üzerinde odaklanmışlardır. Çalışmalarına göre, bazı bankalar tarafından yeşil bankacılık uygulamaları benimsenmesine rağmen, bu tür yeşil bankacılıkla ilgili uygulamalara ilişkin müşteri farkındalığı daha az olduğunu yönündedir.

Pillai ve Raj (2019), insanların yeşil bankacılık kavramı hakkındaki görüşlerini incelemiş ve yeşil bankacılık kavramı hakkında çok fazla farkındalığın olmadığını ve müşteriler tarafından yeşil bankacılık kavramından ziyade banka hizmetlerinin pazarlanması için kullanılan bir yol olarak görüldüğünü tespit etmişlerdir.

Hossain ve diğerleri (2020) çalışmalarında, çevrenin bozulmasını önlemek için oluşturulan başlıca yöntemlerden bazılarının, küresel en iyi uygulamalarla tutarlı olan yeşil bankacılık ve finansın tanıtılması ve sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınmanın desteklenmesini içerdiğini belirtmiştir.

Sun ve diğerleri (2020), yeşil bankacılık ve finans fikrinin bankacılık aracılığıyla kurumların kağıtsız, teknolojiye dayalı hizmetler sunmaya ve çevre üzerindeki etkiyi en aza indirirken sürdürülebilir kalkınmada sorumlu bir kuruluş olarak rollerini sürdürmeye teşvik ettiğini savunmuştur. Yeşil bankacılık herhangi bir ülkenin sürdürülebilir kalkınmasına ulaşmada önemli bir rol oynamaktadır.

Ellahi, Jillani ve Zahid (2021), araştırmalarında, müşterilerin yeşil bankacılık konusunda bir fikrinin olduğunu ve bu tür uygulamaların bir parçası olmaya istekli olduklarını tespit etmişlerdir. Yüksek eğitimin yeşil bankacılığa olumlu yansıyan önemli bir belirleyici olduğunu bulmuşlardır. Tespit edilen diğer faktörler arasında bankaların yeşil ve sürdürülebilirlikle ilgili uygulamaları ve yatırımlar vb. konusundaki farkındalığın müşterilerde olduğu yönündedir.

Sarma ve Roy (2021) araştırmalarında, konuyla ilgili araştırmaların azlığına dikkat çekmişler ve 1995'ten Mart 2019'a kadar çeşitli alanlardan toplamda 178 makaleyi ele alarak incelemişlerdir. Bu araştırma ile yazarlar, yasal, modelleme, paydaş, yeşil banka performansı ve finansal konular dahil olmak üzere çok çeşitli hususları kapsayan sürdürülebilir bankacılık literatürünün kapsamlı bir bilimometrik/bilimetre analizini gerçekleştirmişlerdir. Yazarlar sürdürülebilir bankacılığın devam etmesi konusuna pek ilgi gösterilmediği sonucuna ulaşmışlardır.

Burhanudin, Ronny ve Sihotang (2021), banka müşterilerinin yeşil bankacılık hizmetlerine yönelik davranışlarını incelemişlerdir. Araştırmalarına göre, müşterilerin, bankalar konusunda diğer insanlardan duyulan bilgilerden gelen olumsuz mesajların, yeşil bankacılık hizmetlerinin kullanımında önemli bir etken olduğunu tespit etmişler, ancak yeşil bankacılık için yeşile yönelik olumsuz bir tutum ve ilişki bulamamışlardır. Genel olarak müşteriler, çevresel bozulmaya neden olan faaliyetlerin düzeltilmesine yönelik olarak bankalarının finansman sağlamasından bir rahatsızlık duyulmadığını görmüşlerdir.

Guang ve diğerleri (2022) çalışmalarında, yeşil bankacılığın, bankaları ve toplumu öngörülemez yaklaşan ekonomik kaygılara karşı koruyan, çevreyi koruyan, sosyal adaleti sağlayan ve bankacılık sektöründe tercihi aktaran ekonomik başarıyı tesis eden yatırım çözümleri tespitine yer vermişlerdir.

Zheng ve diğerleri (2022) çalışmalarında, ulusların iklim değişikliğinin olumsuz çevresel etkilerine ilişkin riskleri en aza indirmek için uygulanan çeşitli politikaları sıralayarak açıklamaktadırlar.

Mir ve Bhat (2022) çalışmalarında, yeşil bankacılık uygulamalarını, benimsenme yöntemlerini ve yeşil bankacılık ilkelerini uygulamanın önemine odaklanmışlardır. Yazarlar ayrıca bankaların çevresel sürdürülebilirliği teşvik etme ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmadaki rolünü ve katkılarını da araştırmışlardır. Bulguları, finansal kurumların, özellikle de bankaların, düşük karbonlu ekonomilerin gelişimini yönlendirmedeki kritik rolünü açıkça ortaya koymuştur.

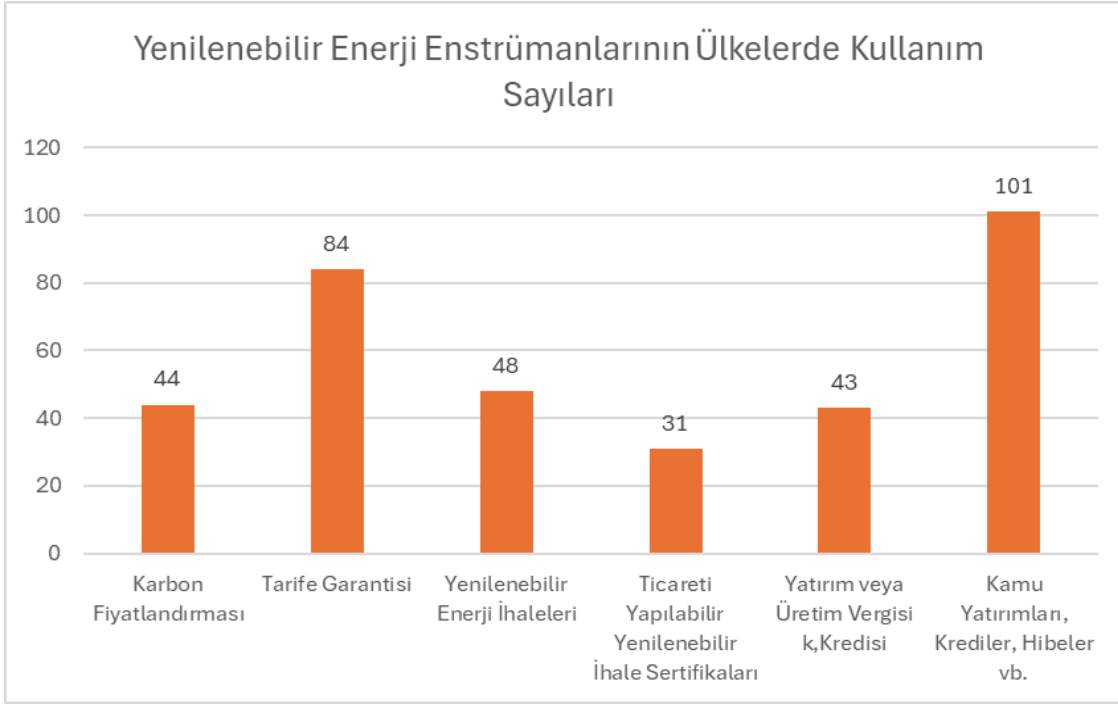
Chen ve diğerleri (2022) çalışmalarında, 2011'den 2021'e kadar olan verileri kullanarak sürdürülebilir finansman teşviklerinin bankalar üzerindeki etkisini incelemiştir. Yazarlar, yeşil riskteki artışın aracılık işlevini olumlu yönde etkilerken aynı zamanda temerrüt riskini de azalttığını bulmuşlardır. Sürdürülebilir bankacılık uygulamalarının karbon nötrlüğüne ulaşmadaki önemine de çalışmalarında vurgu yapmışlardır.

Rahman ve diğerleri (2023) çalışmalarında, yeşil finansın Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine (SDG), özellikle de SDG 7'nin uygun fiyatlı ve temiz enerji hedefine ve SDG 13'ün hedefine ulaşmada nasıl yardımcı olabileceğini incelemek için Hindistan ve Bangladeş'teki yeşil bankacılık uygulamalarını, girişimlerini ve beklentilerini analiz etmiştir. Çalışma da yeşil uygulamalara ilişkin evrensel olarak üzerinde mutabakata varılmış bir konsensüsün olmaması ve bu alandaki belirsizliğini devam etmesi nedeniyle proaktif düzenlemeler yapılamadığından bahisle, daha proaktif bir düzenleyici role ihtiyaç duyulduğu yönündeki tespit ile son bulmaktadır.

Bhalla (2023) Hindistan'daki banka müşterileri üzerinde yapılan bir araştırmada, yarı yapılandırılmış veri toplama yöntemi kullanılarak yeşil bankacılığa yönelik farkındalık ve bakış açıları analiz edilmiştir. Bu araştırma sonucunda, müşterilerin yeşil bankacılık hakkında bilgi düzeylerinin düşük olduğu, ancak kavrama yönelik olumlu bir bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

3. Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik noktasında yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanmak önemli bir göstergedir. Bu anlamda aşağıda yer alan Grafik 1'de yenilenebilir enerji türlerinden kaç ülkenin faydalandığı rahatlıkla izlenmektedir.

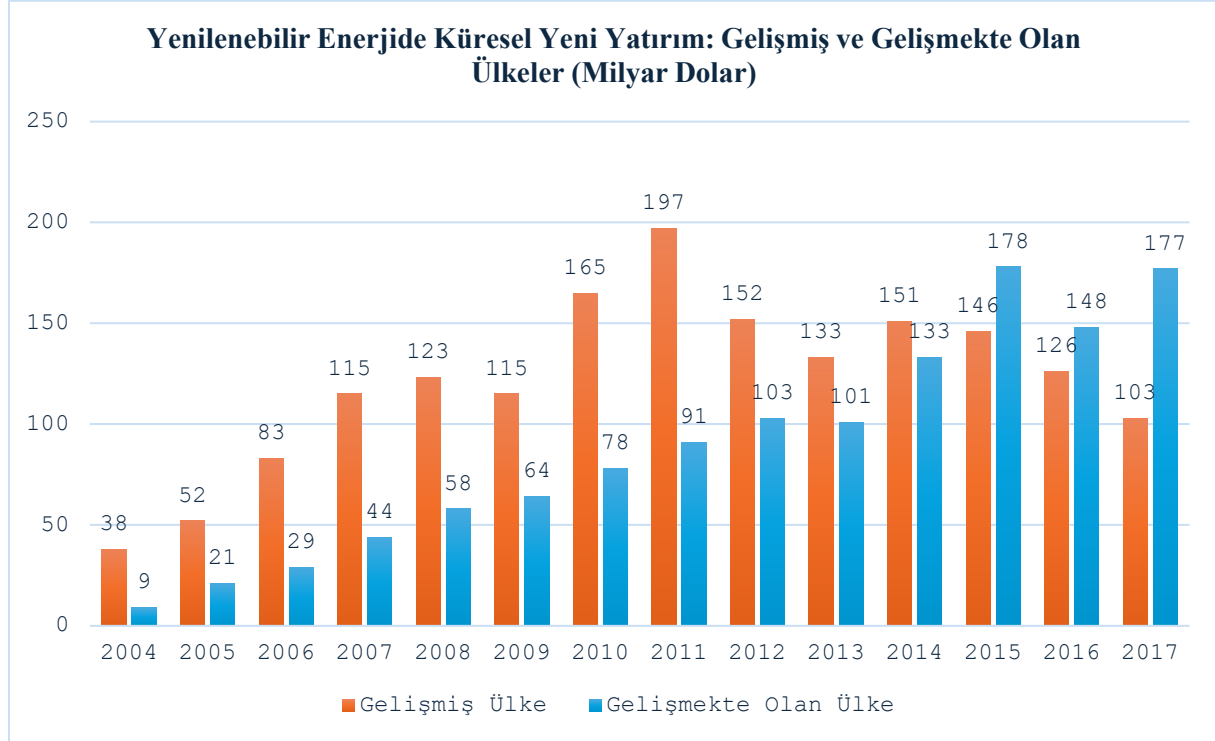

Grafik 1: İlgili Yenilenebilir Enerji Destek Araçlarının Politika Karışımının Bir Parçası Olduğu Ülke Sayısı (Moslener ve Zhuang, 2020: 7).

Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için yenilenebilir enerji önemli bir unsurdur. Grafik 1'i incelediğimizde, yenilenebilir enerjiyi teşvik etmek veya sağlamak için kullanılan enstrümanların dünya çapında yaygın bir şekilde kullanıldığını görüyoruz. Bu enstrümanlar, çeşitli teşvik politikaları, vergi indirimleri, devlet destekleri, yenilenebilir enerji sertifikaları ve diğer finansal mekanizmalar olabilir. Bu araçlar, yenilenebilir enerji projelerinin uygulanabilirliğini artırmakta ve fosil yakıtların yerini almasını sağlamaktadır. 2018'de yürürlükte olan 54 karbon fiyatlandırma planı arasında 27 emisyon ticaret planı ve 27 karbon vergisi yaklaşımı bulunmaktadır ve bunlar toplamda 44 ülkedeki politika bileşiminin birer parçasıdır. Yenilenebilir enerji tarife garantileri, günümüzde 84 ülkede uygulanmakta olup, küresel ölçekte önemli bir politika aracı olarak varlığını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra, yenilenebilir enerji ihaleleri alanında da belirgin bir yükseliş eğilimi gözlemlenmektedir. Bu politikalar, yenilenebilir enerji kaynaklarının benimsenmesini teşvik etmekte ve enerji sektöründe sürdürülebilir dönüşümlere katkıda bulunmaktadır. Yenilenebilir enerji tarife garantileri ve ihaleleri, 2018 yılında 48 ülkede uygulanırken, bir önceki yıl bu sayı sadece 19 idi; dolayısıyla arada 29 ülkenin daha eklenmesiyle bir artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Ticareti yapılabilir yenilenebilir enerji sertifikaları yaklaşık 31 ülkede kullanılarak daha az yaygın olarak kullanılan bir enstrüman olduğu söylenebilir. Yenilenebilir enerjinin vergi kredileri yoluyla desteklenmesini temel alan ülke sayısı ise 43 olarak görülmektedir. En yaygın araç ise, yüzden fazla ülkede çeşitli biçimlerde mevcut olan, krediler, hibeler vb. dahil olmak üzere daha geniş bir kamu yatırım desteği alanıdır. Aynı zamanda grafikten, belirli bir ülkede tipik olarak bir dizi politika yaklaşımının mevcut olduğunu da gösterdiği sonucu çıkarılabilir (Moslener ve Zhuang, 2020: 7).

Yeşil finans genellikle sürdürülebilir finansın bir alt kümesi olarak görülebilecek finansman tedbirlerinin toplamı olarak anlaşılmaktadır. Yeşil finansmanın sermaye akışı, düşük karbonlu bir ekonomiye dönüşümü kolaylaştırmak amacıyla iklim azaltım ve uyum önlemlerini finanse etmek için kullanılmaktadır. Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH'ler) ve Paris Anlaşması'nın belirlediği hedefler kapsamında, sürdürülebilir büyümenin finansmanı, kolektif çabalarla çözülmesi gereken büyük bir zorluk olarak tanımlanmaktadır. Paris Anlaşması, "düşük sera gazı emisyonlarına ve iklime dirençli bir kalkınmaya yönelik bir yolla tutarlı finans akışlarının sağlanmasını" talep etmektedir. Sürdürülebilir finans, yeşil teknolojilerin ve projelerin finansmanını, aynı zamanda diğer sürdürülebilirlik önlemlerinin finansmanını ve uzun vadeli sürdürülebilir bir yolla tutarlı olduğu düşünülürse potansiyel olarak her yatırımın talep edilmesine doğru ilerlemeyi içermektedir (Moslener ve Zhuang, 2020: 17).

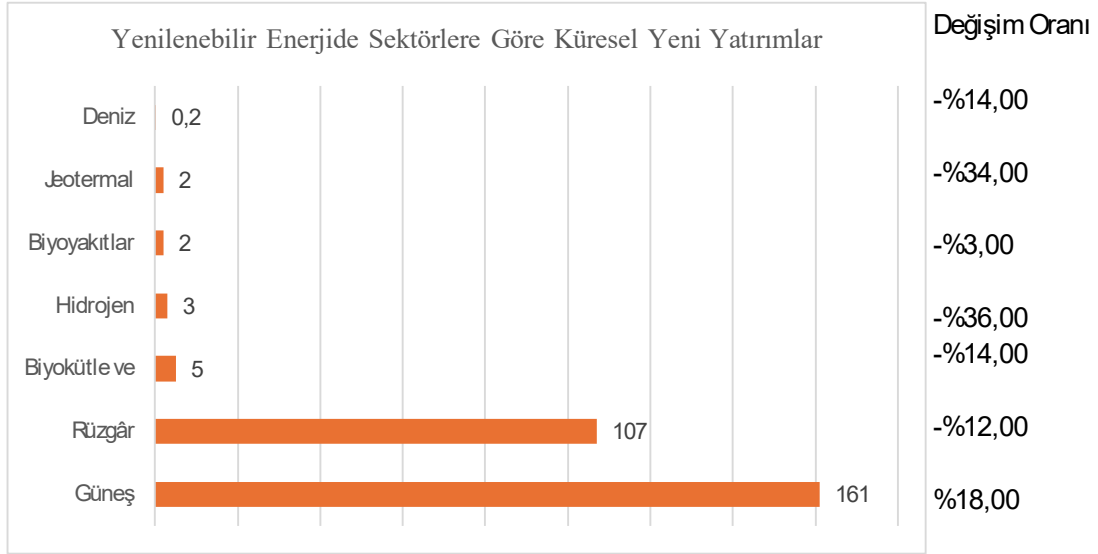
Grafik 2'de, yenilenebilir enerjide küresel yeni yatırımların yıllar itibariyle kaç ölke tarafından hayata geçirildiğini gösteren bir grafik yer almaktadır. Grafikteki sütunlardan biri "Gelişmiş" ölkeleri, diğeri ise "Gelişmekte olan" ölkeleri temsil etmektedir. Bu bağlamda yeni yatırım hacmi ifadesinde, yeniden yatırım yapılan öz sermayeye göre ayarlanması anlaşılmalıdır. Toplam değerler, açıklanmayan anlaşmalara ilişkin tahminleri içermektedir. Geliştirilen hacimler Meksika, Şili ve Türkiye dışındaki OECD ölkelerini temel almaktadır.

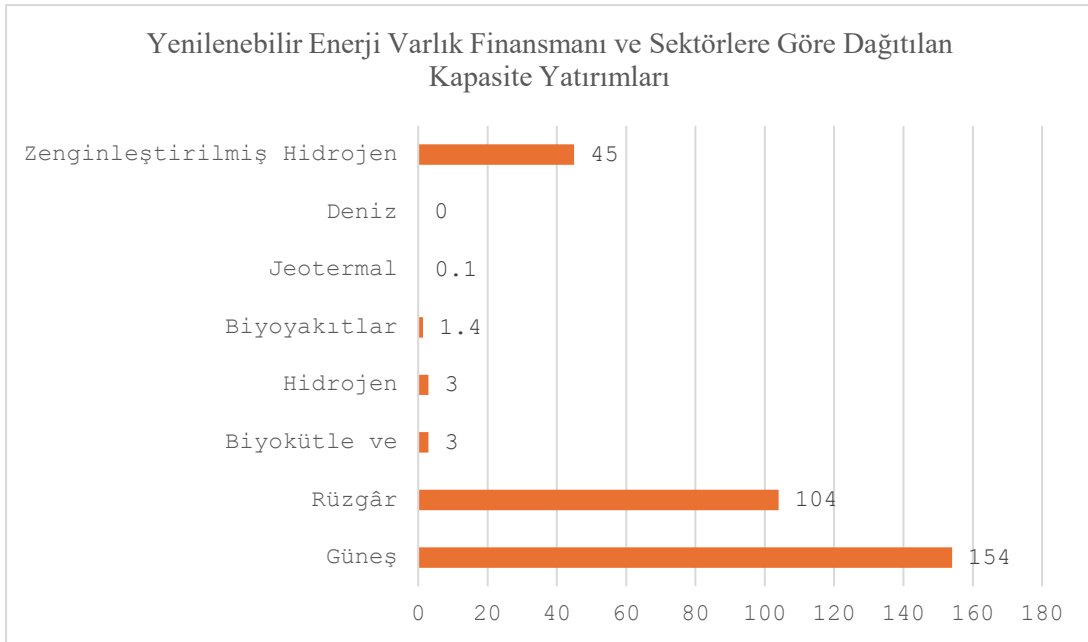
Grafik 2: Yenilenebilir Enerjide Küresel Yeni Yatırım: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ölkeler (Frankfurt School-UNEP Centre, Bloomberg New Energy Finance, 2018).

Grafik 2, dünyayı gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomiler olarak ikiye ayırmaktadır. Gelişmiş ölkelerin yenilenebilir enerji yatırımlarında aslan payını temsil ettiği uzun yıllardan sonra 2015 yılında dengenin gelişmekte olan ölkeler lehine değiştiğini göstermektedir. Hem o dönemde hem de 2016 ve 2017 yıllarında yatırımların çoğunluğunu gelişmekte olan ekonomilerin yaptığı görülebilmektedir. Yenilenebilir enerji yatırımlarında 2017'de aradaki fark keskin bir şekilde büyümüştür öyle ki, gelişmekte olan dünya küresel toplamın %63'ünü, gelişmiş ölkeler ise yalnızca %37'sini oluşturur hâle gelmiştir.

Grafik 3 ve Grafik 4 sektörlere göre yenilenebilir enerjide küresel yeni yatırımların, 2016 ve 2017 yılındaki büyüme durumlarını milyar dolar cinsinden göstermektedir. Buna göre Grafik 3, genel yatırım açısından güneş ve rüzgar enerjisinin diğeri yenilenebilir enerji sektörlerini ne kadar gölgede bıraktığını gösterirken, Grafik 4 ise, yalnızca kapasite harcaması açısından durumu göstermektedir. Yeni güneş enerjisi tesislerine yapılan yatırım yıllık %18 artışla 153,7 milyar dolara ulaşmıştır. Bu, %20 artışla 104,3 milyar dolara ulaşan kamu hizmeti ölçekli projelerin varlık finansmanı ile %15 artışla 49,4 milyar dolara ulaşan küçük ölçekli sistemlerin finansmanı arasında bölünmüştür. Yeni rüzgar kapasitesi, 2016'ya göre %10 düşüşle 104,3 milyar dolar seviyelerine inmiştir. Bu raporda yer alan diğeri sektörler, yeni kapasite yatırımı açısından çok daha küçüktür; örneğin biyokütle ve atıktan enerjiye dönüşüm %52 düşüşle sadece 3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Grafik 3'te sağ tarafta yer alan değişim oranları Grafik 4'e göre göre meydana gelen yatırımların değişim yüzdelerini, yüzdenin önünde yer alan eksi (-) işareti ise azalış yönlü olduğunu göstermektedir.

Grafik 3: Yenilenebilir Enerjide Sektörlere Göre Küresel Yeni Yatırımlar (Frankfurt School-UNEP Centre, Bloomberg New Energy Finance, 2018).

Grafik 4: Yenilenebilir Enerji Varlık Finansmanı ve Sektörlere Göre 2016-2017 Yıllarında Dağıtılan Kapasite Yatırımları (Frankfurt School-UNEP Centre, Bloomberg New Energy Finance, 2018).

Bankaların tümü davranışlarını yalnızca projelerin ticari çekiciliğine göre ayarlamazlar bunun dışında; banka davranışları, spesifik pazara ve politik ortama bağılı olarak kurumsal ve politik faktörlerden de etkilenebilirler. Özellikle politik etki açısından bilgilendirici ve konuyla ilgili bir örnek vermenin faydalı olacağı kanaatindeyiz. Buna göre; Çin, bankaların mali kaynaklarını çevresel amaçlara yönlendirmek için 2007 yılında Yeşil Kredi Politikasını yayınlamaya, finans sektörü politikası, bankalara çevre ve kirlilik projelerine yönelik farklı kredi politikaları uygulamaları konusunda rehberlik etmiştir. Bankalar, çevreyi yüksek oranda kirlüten firmalara ve projelere verilen kredileri kısıtlamaya ve yenilenebilir enerjiler de dahil olmak üzere yeşil projelere öncelikli kredi vermeyi doğru ilerleyen bazı önlemler alarak bu politikaya eşlik etmişlerdir (Wang vd., 2019). “Bankalara rehberlik etmek” tüm yargı bağlamlarında eşit derecede yaygın veya basit değildir, ancak Çin örneğinde Çin bankalarının davranışlarının finansal hususların yanı sıra siyasi yönelimden de açıkça etkilendiği söylenebilir (Wu, 2018).

3.1. Sürdürülebilir Bankacılık

Bankaların ekonomideki rolü öncelikle finansal aracılıktır. Bankalar, müşterilerden mevduat kabul etmeyi ve bu fonları kredi yoluyla ihtiyaç sahiplerinin kullanımına sunmayı içerir. Bu nedenle bankaların faaliyetleri çevreyle doğrudan ilişkili değildir. Bankacılık sektörünün çevreye etkisi ilaç endüstrisi, madencilik, kimya, petrol ve tekstil endüstrileri gibi sektörlerle karşılaştırıldığında düşüktür (Thompson, 1998).

Finansal sistem ve özellikle bankacılık sektörü ekonomik büyüme ve kalkınmanın arkasındaki itici güçtür. Finansal kurumlar, küresel finansal sistemin yönetilmesinde, uluslararası politikaların belirlenmesinde, ekonomik istikrarın sürdürülmesinde önemli bir rol oynamakta ve çevre, insan hakları ve adalet üzerinde doğrudan etkilere sahiptir. Sektör fark etmeksizin tüm şirketlerin ihtiyaç duyduğu para, finans kuruluşu aracılığıyla sağlanmaktadır. Dolayısıyla finansal sistemin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik aldığı önlemler diğer tüm sektörleri de etkilemekte ve onlara yol göstermektedir. Finansal kurumların önemli çevresel ve sosyal etkilere sahip olma potansiyeline sahip olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir. (Thompson and Cowton, 2004; Jeucken, 2001).

Sürdürülebilir bankacılık kavramı ise bankacılık sektörünün temel işlevi olan finansman yaratma ve bunu bireylerin, kurumların ve kuruluşların kullanımına sunma işlevinden etkilenmektedir. Bankacılık sektörünün finansal sistemdeki temel işlevi kaynakların etkin kullanımını sağlamaktır. Sürdürülebilir finans kavramı, finansal sistemin sürdürülebilir projelere kaynak sağlayarak ve sürdürülebilir yatırımları teşvik ederek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunması gerektiğini ortaya koymaktadır (Turguttopbaş, 2020).

Sürdürülebilir bankacılığın gündeme gelmesi esasen sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkmasına neden olduğu anlaşılan çevre kirliliği sorunlarının ortaya çıkmasına dayanmaktadır. Doğanın korunması ve dünyanın gelecek nesiller için yaşanabilir kalması amacıyla ortaya konan politikaların finansman ihtiyacı sonucunda sürdürülebilir finansmana ihtiyaç duyulması nedeniyle sürdürülebilir bankacılık kavramının önem kazandığı anlaşılmaktadır (Özaydın ve Bıcıl, 2023).

Günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde sürdürülebilir finans kavramı yaygınlaşıyor. Birleşmiş Milletler Çevre Finansmanı Programı (UNEP FI) gibi uluslararası kuruluşlar, finansal kuruluşların çevre bilincinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapmakta ve birçok uluslararası finans kuruluşu da bu çalışmalara aktif olarak katılmaktadır.

Sürdürülebilir bankacılık kavramı, sürdürülebilir finans çerçevesinde ortaya çıktığı günden bu yana küresel konferanslarda tartışılmaktadır. Kavramın gelişimi, uygulanabilirliği ve yaygınlaştırılması üzerine bildiriler sunulmuştur. Aşağıdaki gelişmeler, kavramın tarihsel gelişimine ışık tutmak amacıyla kronolojik olarak sıralanmıştır:

- 1987 yılında BM İnsan Çevresi Konferansı, sürdürülebilirliğin ekonomik boyutunu vurgulayan Brundtland Raporu'nu tanıttı. Bu rapor, konuyla ilgili ilk çalışmaların başlangıcı olmuştur.
- 1992 yılında Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP-FI) sürdürülebilir finansmana dayalı bir ortaklık geliştirdi. Bankacılık, sigorta ve yatırım olmak üzere üç ana sektörde hizmet veren kuruluşlar, sürdürülebilirlik konusunu görüşmek üzere bir araya geldi.
- 1997 yılında Küresel Raporlama Girişimi (GRI) Sürdürülebilirlik İlkelerini geliştirdi. GRI standartları halihazırda sürdürülebilirlik raporlamasında yaygın olarak kullanılmaktadır.
- 1999 yılında başlatılan Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi, dünyanın en önemli sürdürülebilirlik endeksi olarak kabul ediliyor.
- 2002 yılında GRI sürdürülebilirlik standartları kılavuzunu yayınlamıştır. Bunu takiben, Johannesburg Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören şirketler için sürdürülebilirlik raporlamasını zorunlu hale getirmiştir. Bu gelişme, sürdürülebilir finansın kurumsal bir yükümlülük olarak benimsenmesine yol açmıştır.
- 2008 küresel ekonomik krizinin ardından, risk yönetimi ve verimlilik kavramlarına yapılan vurgu artmış ve sürdürülebilir finansman yaklaşımları finans sektörünün öncelikli odak noktası haline gelmiştir. 2008 küresel ekonomik krizinin ardından risk yönetimi ve verimlilik kavramlarına daha fazla vurgu yapılmaya başlanmış ve sürdürülebilir finansman yaklaşımları finans sektörünün öncelikli odak noktası haline gelmiştir. Bu kavramları desteklemek üzere yasal düzenlemeler hayata geçirilmiştir.

- 2012 yılında RIO+20 zirvesi sırasında, doğanın korunmasına öncelik veren Doğal Sermaye Deklarasyonu imzalanmıştır.
- 2015 yılında Addis Ababa Eylem Planı sürdürülebilir finansa yönelik spesifik hedefler belirledi. Bankacılık sektöründe sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için geleneksel iklim finansmanı kredilerinin yerini iklim finansmanı ve yeşil krediler gibi yeni finansal çözümler aldı.
- 2018 yılında Avrupa Komisyonu sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek için bir eylem planı uygulamaya koydu. Program, sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin uygulanmasını içermekte ve karbon ayak izinin azaltılmasının önemine vurgu yapmaktadır.
- 2021 Glasgow'daki COP-26 konferansının ana odağı sürdürülebilir finansı. İklim finansmanında kısa ve uzun vadeli kredilerin önemine vurgu yapılırken, iklim değişikliğiyle mücadelede araştırma ve inovasyonun hayati rolüne de vurgu yapılıyor. (Ada, 2022).

Bu süreç boyunca sürdürülebilir bankacılık ilkeleri ve uygulamaları, çevresel ve sosyal sorunlara çözüm bulmada finans sektörünün rolünü değiştirmeyi amaçlamıştır. Günümüze bakacak olursak sürdürülebilir bankacılık sektörü, hızla büyüyen bir trend ve finans sektörünün önemli bir parçası haline gelmiştir. Tüketiciler ve kurumsal müşteriler sürdürülebilirlik konusunda daha bilinçli hale gelmesiyle birlikte bankaları sürdürülebilir finans ürünleri ve hizmetleri sunmaya teşvik etmektedirler. Teknolojik inovasyonun etkisiyle dijital bankacılık ve fintech firmaları, sürdürülebilir finansın erişebilirliğini arttırmak için yenilikçi çözümler sunmaktadır. Sürdürülebilir finans ürünleri olan yeşil tahviller ve sosyal sorumluluk projeleri popülerlik kazanmıştır. Sonuç olarak, sürdürülebilir bankacılık sektörü, finans sektörünün sürdürülebilirlik konusundaki taahhüdünü ve etkisini arttırmaya devam etmektedir.

4. Yeşil Bankacılık

Bankalar bir ülkenin ekonomik sisteminde finansman yoluyla işletmeyi, üretimi ve diğer ekonomik faaliyetleri etkileyebilecek özel bir konuma sahiptir (Choudhury vd., 2013).

Bankacılık sektörünün sürdürülebilirlik ve çevresel sürdürülebilirlik taahhüdünü baştan başlatan “yeşil bankacılık” fikri, 1980 yılında Hollanda’da Triodos Bank tarafından ortaya atılmıştır. Banka, 1990 yılında çevre dostu tüm projeleri finanse etmek için “Yeşil Fon” isimli çalışmasını başlatmıştır (Shaumya ve Arulrajah, 2016).

Yeşil bankacılık akademik literatürde ise ilk olarak 2003 yılında yer bulmaya başlamıştır. Yeşil bankacılık, hem ekonomik büyümeye hem de çevrenin korunmasına yönelik bir taahhüttür (Lalon, 2015). Yeşil bankacılık, daha müreffeh, eşitlikçi ve sürdürülebilir bir dünya yaratmak amacıyla, bankacılık ürün ve hizmetlerini çevre üzerindeki doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileri en aza indirecek ve aynı zamanda kaynak kullanımının verimliliğini ve etkinliğini artıracak şekilde sunmayı amaçlamaktadır (De Silva, 2019). Bu tür bankacılık uygulamaları çerisinde, çevre dostu ipotekler, sürdürülebilir krediler, yeşil tasarruf hesapları, yeşil çek hesapları, Yeşil para piyasası hesapları, yeşil tarım geliştirme projeleri, mobil bankacılık gibi çevreye duyarlı çeşitli hizmetleri kapsamaktadır. Çevrimiçi bankacılık, uzaktan mevduat hizmetleri, çevre dostu kredi kartları, atık yönetimi çözümleri, çatı bahçeciliği girişimleri ve çevreye duyarlı finansman yöntemleri de sayılabilecek diğer yeşil bankacılık uygulamaları arasındadır (Islam ve Das, 2013).

Yeşil bankacılık, doğayı ve doğal kaynakları korumak için çevresel, sosyal ve ekolojik faktörlere özel önem veren bankacılık faaliyetini ifade etmektedir (Choudhury vd., 2013). Yeşil bankacılığın bir diğer tanımı ise; özel katılımı çekmek için çeşitli finansal kanallar aracılığıyla kamudan da destek alarak, uzun vadeli maliyetler sunan, temiz ve düşük karbonlu proje finansmanını destekleyen bir finansman türüdür (Paluszak ve Paluszak, 2016).

Yeşil bankacılık girişimi, sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen Kurumsal Sosyal Sorumluluğun (KSS) doğal bir uzantısıdır. Bankacılık sektörünün mevcut koşulların iyileştirilmesinde önemli bir rolü vardır. Banka, sürdürülebilirlikten yararlanmanın yollarını ararken borçlanma faaliyetlerini de yakından takip eder ve işletme finansmanının gereksinimlerini karşılamak için müşterilerinin sürdürülebilirlik kurallarına uymasını beklemektedir (Pek ve diğerleri, 2019).

Yeşil bankacılığın temel amacı iki yol kullanarak doğal çevreyi kurumak ve kurtarmaktır bu yollardan birincisi, bankacılıkta teknolojik yenilikler sağlayarak kağıt tüketimini kısmak, manuel ödeme sistemi yerine çevrimiçi fatura ödeme sistemi kullanarak çevreye verilen zararın etkilerini azaltmak iken ikincisi ise, teknolojiye yenilik yaparak, çalışanların israfını azaltma, her şubede enerji tasarrufu sağlama, çevre dostu projeler için kredi sağlama, olumsuz çevresel etkileri azaltmak için bankacılık uygulamalarında yönetim davranışı yeniliğini geliştirmek olarak

sayılabilir (Rai vd., 2019). Yeşil Bankacılık, doğayı ve doğal kaynakları korumayı amaçlayan, çevreye, sosyal ve ekolojik faktörlere özel önem veren bir bankacılık faaliyetidir (Choudhury vd., 2013).

Yeşil bankacılık, bankacılığın sosyal açıdan sorumlu ve evre dostu olduğu anlamına gelmektedir. Bu amaç ile hareket eden bankalar, günümüz ve gelecek nesiller için sağlıklı bir evre hedefi doğrultusunda ekonomik faaliyetlerin finansmanında ve diğer tüm faaliyetlerin yürütülmesinde finansman aracı olarak görev yapmaktadır. Sürdürülebilir yatırımlara ve düzenli yeşil işletme süreçlerine ek olarak yeşil bankacılık aynı zamanda ahlaki, sosyal ve etik açıdan uygun ve kurumsal sosyal sorumluluğu birleştirme konusunda da motive durumdadır. Yeşil bankacılığın bir biçimi de yeşil finansmanın varlığıdır. Yeşil finans, bir grup paydaşın çevreyi korumaya yönelik küresel girişiminin temel bir bileşeni olarak yeşil endüstriye ve ekonomiye önemli ölçüde katkıda bulunması olarak tanımlanabilir. Yeşil finansman, hibeler, borçlar ve özsermaye mekanizmaları yoluyla çevreye ve sanayiye fayda sağlayan projelere ve evre dostu ürünlere finansman sağlanması veya etkinleştirilmesini içermektedir (Harun Ur Rashid ve Uddin, 2018).

Yeşil bankacılık, bankalara itibarın artması, müşteri sadakatinin artması, evre üzerinde olumlu etki ve basitleştirilmiş bankacılık prosedürleri gibi finansal kazançların dışında başka şekillerde de fayda sağlamaktadır. Ayrıca sosyal ve çevresel yükümlülöklere ilişkin kurumsal farkındalığın artmasına da yardımcı olmaktadır (Vijai ve Natarajan, 2015). Yeşil bankacılık uygulamaları çeşitli açılardan hayata geçirilmektedir bunlar; rekabetçi marjlarla finansman, yenilenebilir enerji verimliliği, tarımsal üretim, yeşil binalar gibi belirli sanayi/işletme açılımlarının inşasını desteklemek için ulusal kuruluşlar tarafından finanse edilen finansman ve şirketlere özel kuruluşlar tarafından verilen özel finansman türleri şeklinde dir. Bankalar, evre dostu uygulamaları teşvik etmek ve yeşil yatırımlarını evre koruma ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik danışmanlık hizmetleriyle birlikte finanse etmek için kullanılan belirli çevresel standart gereklilikleri kapsamında karbon ayak izini azaltmak için elektronik bankacılık yönlerini de güçlendirmektedirler (Thanh ve Phuong, 2017).

4.1.Dünyada Yeşil Bankacılık

Dünyada yeşil bankacılık yeni yer bulmaya başlamış olmasına rağmen sürdürülebilirlik uygulaması 1713 yılında orman mühendisi olan Hans Carl von Carlowitz tarafından ilk kez tanımlandı. Carlowitz, ‘Sürdürülebilir Orman Yönetimi’ çalışmasıyla modern sürdürülebilirlik düşüncesinin temellerini oluşturdu (Bosselmann, 2016). Ancak sürdürülebilirlik kavramı resmi olarak ilk defa Birleşmiş Milletlerin 1987’de yayınladığı ‘Our Common Future’ (Ortak Geleceğimiz) raporunda yer almıştır. Bu rapor, sürdürülebilir kalkınmanın tanımını ve gerekliliğini ortaya koyarak, çevresel ve ekonomik konular arasındaki dengeyi vurgulamıştır. Bu bağlamda evre ve bankacılık performanslarıyla ilgili çalışmalar 2000’lerin başlarında yoğunlaşmıştır. Bu dönemde Blacconiere ve Dennis (1993) ve Hamilton (1995) evresel faktörlerin finansal performans üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik çalışmalar geerleştirmişlerdir (Keskin, 2024).

Yeşil bankacılığın modern dünyadaki ilk faaliyetinin 1980 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya çıktığı görölmektedir. CERCLA kısa adıyla bilinen yasa ile halk sağlığını bozan, çevreyi kirleten endüstri sahipleri ve bankalar suçlu bulunur ve söz konusu işletmelere kaynak sağladıkları gerekçesiyle bankalar tazminat ödemek durumunda kalırlar. Bankalar bu uygulamadan sonra evre sağlığı ve halk sağlığı konularına duyarlı hareket etmeye başlamışlardır (Kobi Vadisi, 2024).

ABD’nin yeşil bankacılık girişimlerinden sonra 1988 yılında Almanya’da ilk uygulamaları hayata geçmiştir. Almanya’da başlayan yeşil bankacılık uygulaması, Avrupa genelinde yaygınlaşmış ve diğer ölkelerde de benzer uygulamaların geliştirilmesine öncülük etmiştir. Avrupa’da yeşil bankacılık alanında öncü olan uygulamalar arasında Britanya’nın Novus, Almanya’nın Hamburg merkezli neobankası Tomorrow ve Fransa’nın sürdürülebilir meydan okuyucusu Green-Got öne çıkıyor. Bu uygulamalar, sürdürülebilirlik odaklı finansal hizmetler sunarak dijital bankacılığın yaygınlaşmasına olanak sağlamıştır.

Çin evre Bakanlığı, Çin Bankalar Birliği ve Çin Halk Bankası, 2007 yılında Yeşil Kredi Politikalarını belirlemişlerdir. Bu politika, evre kirliliğine neden olan, doğal kaynaklara zarar veren ve gereksiz enerji tüketen işletmelere teşvik sağlayarak çevreci uygulamalara geçmelerini veya evre dostu projeler geliştirmelerini teşvik etmektedir. Bu şekilde, çevresel etkileri azaltmak için caydırıcı ve düzeltici bir politika izlenmektedir (Kobi Vadisi, 2024).

Acevedo’ya (2023) göre en çevreci bankalar sıralamasında:

- ek hesabı için en iyi evre dostu banka; Amalgamated Bank,
- ek ve tasarruf hesabı için en iyi evre dostu banka; Ando,
- Yüksek getirili bir tasarruf hesabı için en evre dostu banka; Atmos Financial,

- En evre dostu kredi birliği; Clean Energy Credit Union Savings Account,
- En evre dostu yerel banka; Spring Bank.

Bu sınıflandırmada, banka kredilerinin temiz enerji ve evre koruma finansmanına yüksek oranda ayrılması, Őeffaflıęın ncelikli olması, çevrim içi bankacılık uygulamalarının kullanımı, bankacılık işlemlerine dayalı olarak karbon emisyonlarını azaltmaya yönelik araçların kullanılması gibi faktörler dikkate alınmıştır. Ayrıca, Őubesiz bankacılık, diğer bankalarla ortak ATM ve post cihazlarının kullanılması ve müşterilerin banka hizmetlerinden faydalanırken her işlem için ağaç dikimine katkı verilmesi gibi özellikler de değerlendirilmiştir.

Dünya genelinde yeşil finansa olan merak gün geçtikçe artmakla beraber kullanım alanları da giderek çoğalmaktadır. Tablo 1’de yeşil finansın ürün ve hizmetler bakımından hangi alanlarda kullanıldığı gösterilmeye çalışılmıştır.

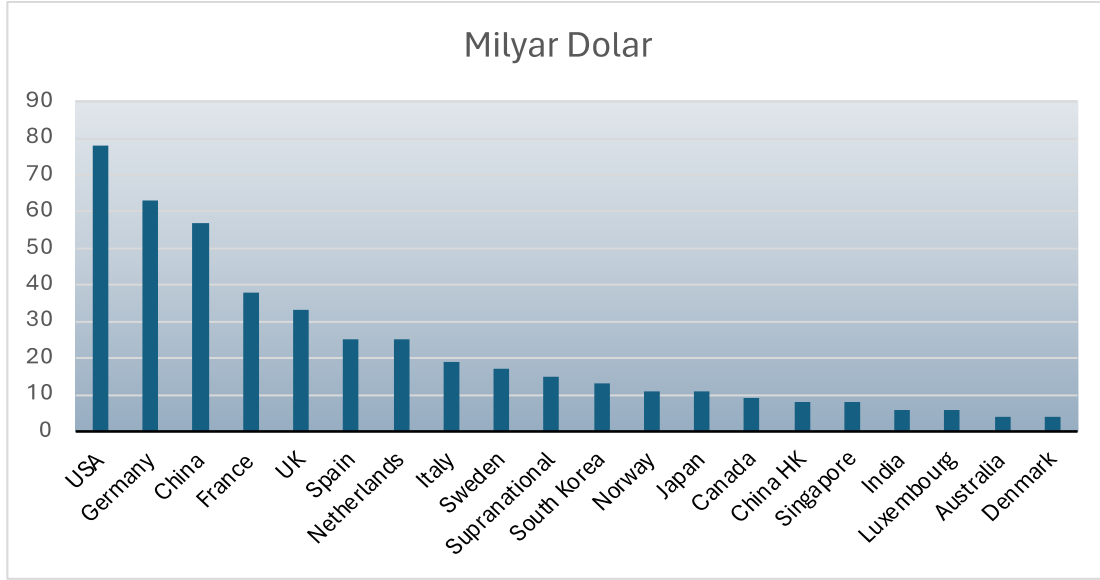
Yeşil Finans	rn ve Hizmetler
Bireysel Bankacılık	Bireysel İpotekli Krediler
	Yeşil Oto Kredileri
	Yeşil Kredi Kartları
	Yeşil Mevduatlar
Kurumsal/ Yatırım Bankacılığı	Yeşil Proje Finansmanı
	Yeşil Menkul Kıymetleştirme
	Yeşil Tahvil
	Yeşil Risk Sermayesi
	Karbon Finansmanı ve Emisyon Ticareti
Varlık Yönetimi	Yeşil Kamu Fonu
	Yeşil Yatırım Fonu
	Karbon Fonu
	Felaket Tahvil Fonları
Sigorta	Yeşil Araç Sigortası
	Yeşil Bina ve Ev Sigortası
	Karbon Sigortası

Tablo 1: Dünya Genelinde Uygulamada Olan Yeşil Finansman rnleri (Gizep, 2019)

COVID-19 sonrası yeşil tahvillerde önemli gelişmeler ve artışlar gözlemlenmiştir. Pandeminin evresel ve sosyal etkileri, sürdürülebilir finansmanın önemini arttırmakla beraber aşağıda sıralanan gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler;

- **Artan İhraç Miktarı:** Pandemi sonrası, hkmetler, şirketler ve finansal kurumlar yeşil tahvil ihraçlarını artırdı. İklım değişikliği ve sürdürülebilirlik konularına daha fazla odaklanması, yeşil tahvil pazarının byemesini hızlandırdı.
- **Yeni Sektörler:** Yenilenebilir enerji, sürdürülebilir tarım, temiz su projeleri gibi geleneksel sektörlerin yanı sıra sağlık ve sosyal projeler de yeşil tahvil finansmanından faydalanmaya başladı.
- **Politik Destek ve Teşvikler:** Birçok hkmet ve uluslararası kuruluş, yeşil tahvil ihraçlarını teşvik eden politikalar geliştirdi. Avrupa Birliği’nin Yeşil Anlaşması ve ABD’nin yeni sürdürülebilirlik politikaları, yeşil finansmana olan ilgiyi artırdı.
- **Yatırımcı Talebi:** Yatırımcıların sürdürülebilir ve evre dostu projelere olan ilgisi artmakla birlikte ESG (evresel, sosyal ve yönetişim) kriterlerine uygun yatırımlar, pandemiden sonra daha fazla talep grmştir.
- **Standartlar ve Düzenlemeler:** Yeşil tahvil piyasasında standartların ve raporlama gereksinimlerinin iyileştirilmesi, piyasada Őeffaflıęın ve güvenin artmasına katkıda bulunmuştur.

Bu gelişmeler, yeşil tahvil piyasasının COVID-19 sonrası dönemde önemli bir büyüme ve dönüşüm yaşadığını göstermektedir. Aşağıdaki Grafik 5’de 2022-2023 yılları arasında en çok yeşil tahvil ihraç eden ilk 20 ülke sıralaması gösterilmektedir. 2022-2023 dönemi en çok yeşil tahvil ihraç eden ülkeler arasında Amerika, Almanya ve Çin ilk üçte yer almaktadır. Ayrıca, Avrupa ülkelerinin ilk 20’de yoğun olarak bulunması, Avrupa Birliğı’nin sürdürülebilir finansman konusundaki çabalarının bir sonucu olarak görölmektedir. Bu durum, Avrupa’nın yeşil finansmana ne kadar önem verdiğini ve bu alanda aktif bir rol oynadığını göstermektedir (Şimşek ve Tunalı, 2022).

Grafik 5: 2022-2023 Yılı Yeşil Tahvil İhracı – İlk 20 Ülke (Initiative Climate Bonds (2023))

Merkez Bankaları ve Denetçiler Ağı (NFGS) tarafından mart 2022’de yayınlanan Nitelikle İlişkili Finansal Risklere İlişkin Rapor; çevresel risklerin finansal sistem üzerindeki potansiyel etkilerini vurgulayan önemli bir belge niteliğı taşımaktadır. Rapora göre, ekosistemle ilişkili çevresel risklerin makroekonomik düzeyde önemli sonuçları olabileceğı ve bu risklerin ihmal edilmemesi, azaltılması ve bunlara uyum sağlanması gerektiğı vurgulanıyor. Bu tür raporlar, finansal karar alıcıların ve politika yapıcılarının çevresel faktörleri daha fazla hesaba katmalarına teşvik etmek amacıyla büyük önem taşımaktadır.

4.2.Türkiye’de Yeşil Bankacılık

Türkiye’de 2022 yılı itibariyle faaliyet gösteren banka sayısı 58 olmuştur. Bankaların 35 tanesi mevduat bankası, 17 tanesi ise kalkınma ve yatırım bankası olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Mevduat bankalarından üç tanesi kamusal sermayeli, sekizi özel sermayeli bankadır. Türkiye’de altı adet katılım bankası bulunmaktadır. Bankaların 2021 yılı şube sayısı verileri incelendiğinde 2022 yılında toplam şube sayısı 63 azalarak 11.040’a gerilemiştir (TBB, 2022).

BIST Likit banka endeksi içerisinde yedi farklı bankanın hisseleri işlem görmektedir. BIST Sürdürülebilirlik endeksi kapsamında ise Akbank T.A.Ş., Şekerbank T.A.Ş., Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş., Türk Halk Bankası A.Ş., Türkiye Halk Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş., Türkiye Garanti Bankası A.Ş., Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş., Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. gibi bankalar bulunmaktadır (KAP,2023). BIST Sürdürülebilirlik Endeksi’nde yer alan bankalar, çevresel ve sosyal riskleri önlemeye yönelik politikalar geliştirirken aynı zamanda çevreci projelere katkı sağlamaktadırlar. Bu yeşil çabalar, yatırımcıların fonlarını çevre dostu projelere aktaran şirketleri kapsayan platformların oluşturulmasına yardımcı olmaktadır. Bu şekilde, sürdürülebilirlik odaklı yatırımların teşvik edilmesine ve çevresel etkiyi azaltmaya katkıda bulunmaktadır (BIST, 2023).

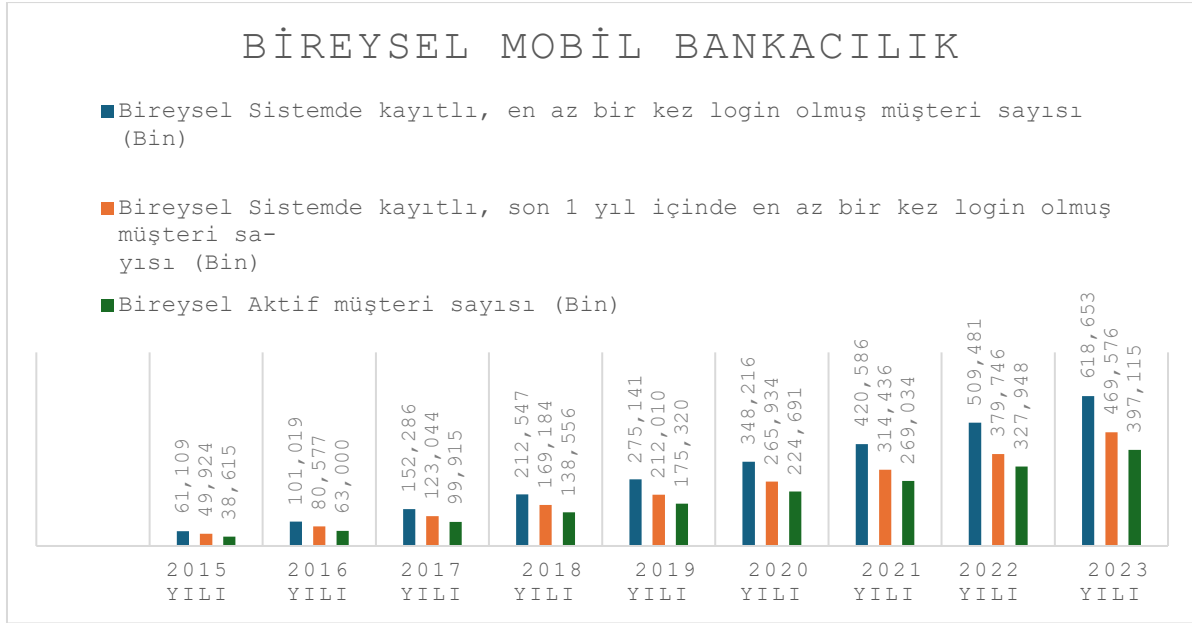
Ülkemizde 2016 yılından günümüze Yeşil/ Sürdürülebilir yatırım ve finansman kullanımı ivme kazanmıştır. Yeşil finansman kullanımı özellikle 2021 yılında dikkate değer bir şekilde artış göstermiştir. 2016 yılı itibariyle Türkiye’de toplam 3.6 milyar dolar tutarında yeşil ve sosyal tahvil ihraç edilirken bunun 2.8 milyar doları ise 2021 yılında gerçeleşmiştir. Türkiye, IMF tarafından yayınlanan Satın Alma Gücü Paritesinde dünyanın 11. büyük ekonomisi olarak yerini almaktadır (Para Dergisi, 2022).

Finans sektöru sürdürülebilir kalkınma politikasının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'de uyum ve kapsamlılık eksikliği, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmaya yönelik ilkelerin uygulanmasını engellese de, Türk bankacılık sektörünün büyük bir kısmı yeşil bankacılık ve sürdürülebilirlik konularıyla ilgilenmektedir.

BDDK'nın 2015 yılında üyesi olduğu Sürdürülebilir Bankacılık ve Finans Ağı (SBFN) tarafından hazırlanan ülke ilerleme raporunda, 2022 yılı itibariyle (SBFN 2022:2-11);

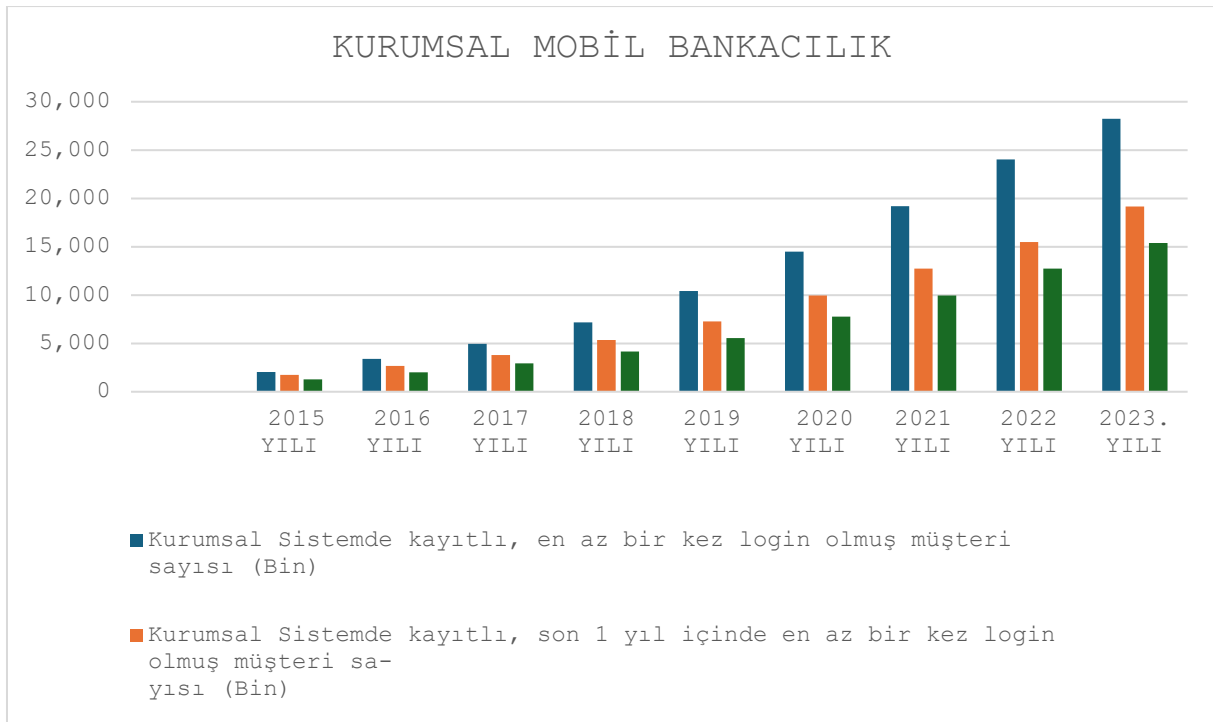
- Türkiye'nin üç aşamalı programı, hazırlık, uygulama ve olgunlaşma evrelerinden meydana gelmektedir. Analiz edildiğinde, Türkiye'nin olgunlaşma aşamasında olduğu anlaşılmaktadır.
- Türkiye son birkaç yıldır kılavuzlar, raporlar, eğitimler ve denetim kılavuzları ile desteklenen bir sürdürülebilir finans çerçevesi uygulamaktadır. Türkiye'deki finans kuruluşları, raporlama şablonlarını kullanarak sürdürülebilir finans uygulamalarını raporlamaya başlamıştır. Türkiye Bankalar Birliği, iklim ve finansal entegrasyonla ilgili uluslararası uygulamalarla daha iyi uyum sağlamak için 2021 yılında Bankacılık Sektörü için Sürdürülebilirlik Kılavuzunu güncellemiştir.
- 2015 yılında Türkiye Bankalar Birliği, BDDK'nın da katılımıyla Uluslararası Bankacılık ve Finans Ağı'nda sürdürülebilir bankacılık kılavuzları geliştirmeye başladı.
- 2018'de Türkiye'deki 26 banka, toplam aktiflerin %87'sini kontrol ediyordu ve bu bankalar sürdürülebilir çevresel, sosyal ve yönetim politikaları uyguladı. Bu bankaların %70'i, yani 15'i iklim risklerini yönetmek adına raporlar hazırlamıştır. %50'si olan 10 banka, çevre ve iklim risklerini incelemek için senaryo analizleri ve stres testleri gerçekleştirdi. %21'i olan 4 banka ise İklitle İlgili Finansal Açıklamalar Görev Gücü (TCFD) standartlarına uygun raporlar yayınladı. Ek olarak, ödenmemiş sermayelerinin yaklaşık %13'ü çevresel ve sosyal denetim sürecine tabi tutuldu.
- Sermaye Piyasası Kurulu, 2020 yılında Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesini yayımlamıştır.
- BDDK 2021 yılında Kredi Açma ve İzleme Süreçlerine İlişkin Kılavuz'u yayımlamıştır. Kılavuz, bankaların çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim uygulama faktörleriyle ilişkili risklerin yanı sıra çevresel olarak sürdürülebilir kredilendirmeye yönelik beklentileri de ortaya koymaktadır. Aynı yıl Ticaret Bakanlığı, sürdürülebilir finansmanı teşvik etmeye yönelik bir plan olan Yeşil Anlaşma Eylem Planını yayınladı. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Hazine ve Maliye Bakanlığı Ekonomik Reform Eylem Planını açıklamıştır. Bu planın temel amacı yeşil finans faaliyetlerini teşvik etmektir. 2021'deki en önemli gelişmelerden biri Finansal Sürdürülebilirlik Çalışma Grubu'nun kurulması olmuştur. Bu grupta Hazine ve Maliye Bakanlığı liderliğinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) ve ticari bankalar yer almaktadır. Aynı yıl, yeşil borçlanma araçlarının standartlaştırılması amacıyla Yeşil Borçlanma Aracı ve Sukuk Kılavuzu yayımlanmıştır. Kılavuz, yeşil borçlanma araçlarının ihracından önce ve sonra uluslararası akreditasyona sahip kuruluşlardan dış değerlendirme hizmeti alınmasını gerektirmektedir (TSBP, 2022:599).

Türkiye'de sürdürülebilir ve yeşil bankacılık, dijital bankacılık, yapay zeka bankacılığı, internet ve mobil bankacılık gibi unsurlarda önemli bir ivme kazanmıştır. Bu büyüme trendi hız kesmeden devam etmektedir. Türkiye Bankalar Birliği'nin 2021 raporuna göre bu alanlarda önemli bir büyüme ve gelişme gözlemlenmektedir. Aşağıdaki Grafik 6'de Türkiye Bankalar Birliği'nin (TBB) internet sitesinde yer alan 2015-2023 yıllarına ait dijital, internet ve mobil bankacılık istatistik raporlarından elde edilen verilere dayanmaktadır. İnternet bankacılığı kullanımı bireysel bankacılık ve kurumsal bankacılık olmak üzere iki kategoride incelenmiştir.

Grafik 6: Bireysel Bankacılıkta İnternet Bankacılığı Kullanım Oranı (TBB, 2023)

Yukarıdaki grafik incelendiğinde mobil bankacılık sistemine giriş yapan kişi sayısı her yıl artış göstermiştir. 2017 yılı itibari ile sisteme giriş yapan kişi sayısı ivme kazanmıştır. Burada mobil bankacılığın yaygınlaşmaya başladığını görmekteyiz.

Grafik 7: Kurumsal Bankacılıkta İnternet Bankacılığı Kullanım Oranları (TBB,2023)

Grafik 7 incelendiğinde kurumsal mobil bankacılıkta aynı bireysel bankacılık gibi kullanılan kişi sayısı açısından artış göstermiştir. Mobil bankacılığın kullanımının artması yeşil bankacılık açısından önemli faydalar sağlamaktadır. Özellikle kağıt kullanımını azaltarak ormanların korunmasına dolaylı yoldan etki etmektedir. Diğer

yandan elektronik işlemlerle enerji ve kaynak tüketimini azaltarak çevresel etkiyi minimize etmektedir. Bu gibi faktörler, mobil bankacılığın yeşil bankacılık ilkelerini destekler niteliktedir.

Dünya Bankası'nın 2022 raporuna göre, Türkiye'deki yeşil projeler için yerel finansman öncelikle bankacılık sektörüne dayanmaktadır. Ancak rapor aynı zamanda bankaların yeşil finansman için çeşitli engellerle karşı karşıya olduğunu belirtmektedir. Türkiye'deki bankacılık sektörü, yenilenebilir enerjinin geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Yerel bankalar, üretim ve yeşil tahvil ile yeşil ipotek ihracı için temel finansal kurumlardır (Keskin, 2024: 8). Ancak, sürdürülebilir finans kaynağı olan bankaların önemli rollerine rağmen çeşitli engellerle karşı karşıya kaldıkları vurgulanmaktadır. Bu engeller arasında politik ortama ilişkin zorluklar, sektör düzeyinde sınırlı bilgi, doğal afetlerin etkileri ve sınırlı kurumsal kapasitenin yanı sıra düşük düzeyde güçlü yeşil büyümeyi desteklemeye hazır bulunuşluk gibi unsurlar bulunmaktadır (Word Bank, 2022: 2-3).

Türkiye'de yeşil finans ve bankacılık uygulamaları ile bu alanın dünya genelindeki durumu aşağıdaki tabloda karşılaştırılmıştır.

Yeşil Finans	Ürün ve Hizmetler	Dünya	Türkiye
Bireysel Bankacılık	Yeşil İpotekli Krediler	+	-
	Yeşil Oto Kredileri	+	+
	Yeşil Kredi Kartları	+	+
	Yeşil Mevduatlar	+	+
Kurumsal/Yatırım Bankacılığı	Yeşil Proje Finansmanı	+	+
	Yeşil Menkul Kıymetleştirme	+	-
	Yeşil Tahvil	+	+
	Yeşil Risk Sermayesi	+	-
	Karbon Finansmanı ve Emisyon Ticareti	+	-
Varlık Yönetimi	Yeşil Kamu Fonu	+	+
	Yeşil Yatırım Fonu	+	-
	Karbon Fonu	+	-
Sigorta	Yeşil Araç Sigortası	+	-
	Yeşil Bina ve Ev Sigortası	+	-
	Karbon Sigortası	+	-

Tablo 2: Yeşil Finansal Hizmetlerin Türkiye-Dünya Karşılaştırması (Gizep, 2019)

Türkiye, yeşil finans ve bankacılık alanında son yıllarda önemli adımlar atmış olsa da, dünya genelindeki uygulamalara kıyasla henüz gelişme aşamasındadır. Türkiye'nin yeşil finansman alanında daha ileri seviyelere ulaşabilmesi için uluslararası standartlara uyum sağlaması, regülasyon ve teşvik mekanizmalarını güçlendirmesi ve bu alandaki farkındalığı artırması gerekmektedir. Bu adımlar, Türkiye'nin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasına ve dünya genelinde yeşil finansman alanında daha rekabetçi olmasına katkı sağlayacaktır.

5. Yeşil Kredi

Yeşil krediler, çevresel ve sosyal bozulmayı durdurmayı veya azaltmayı hedefleyen projeler için özel imtiyazlarla verilen uzun vadeli kredilerdir. Bu krediler, çevresel ve sosyal sorumlulukları yerine getirmeyi taahhüt eden projeler için başvuru ve genellikle çevre dostu ve çevresel bozulmayı önleyici işlere finansman sağlamak için kullanılan özel bir kredi türüdür. Bu özellikleriyle, yeşil krediler diğer kredi türlerinden ayrılır ve sürdürülebilirlik odaklı yatırımları teşvik etmek için tasarlanmıştır (Güler ve Tufan, 2015).

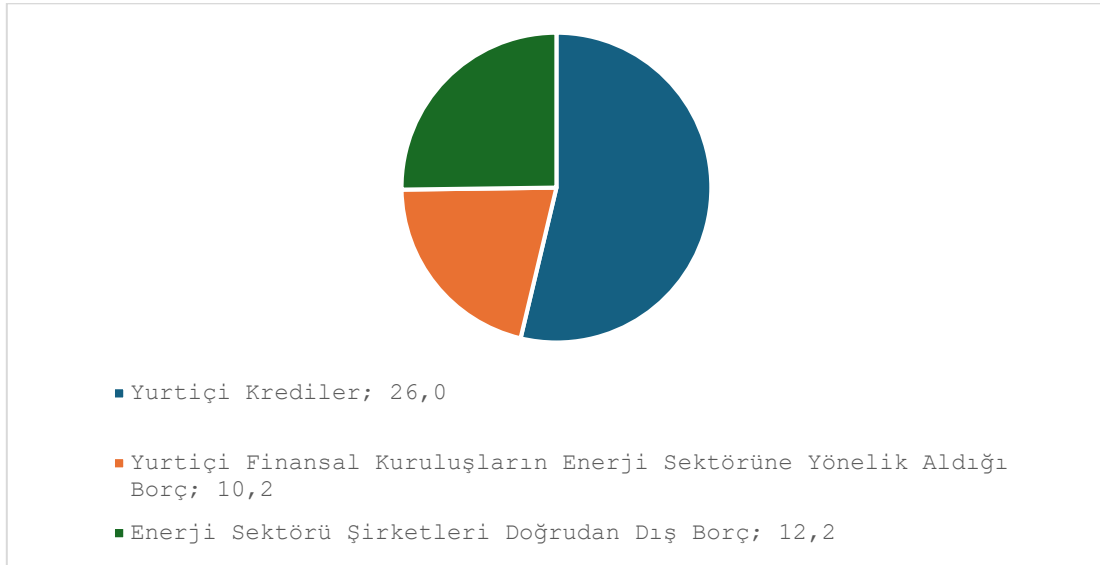
Türkiye'deki yeşil krediler genellikle uluslararası finans kuruluşları tarafından sağlanmaktadır. Bu kuruluşlar arasında Dünya Bankası, Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Konseyi Kalkınma Bankası, Fransız Kalkınma Ajansı ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası bulunmaktadır. Bu kredilerin Türkiye'deki yatırım projelerine aktarılmasında ise özel bankalar, Türkiye Kalkınma Bankası, Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası, Türk Eximbank, Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansmanı, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve Turizm Bakanlığı gibi özel ve yarı özel kamu kurumları aracılık görevini üstlenmektedir. Bu kuruluşlar, yeşil projelerin finansmanı ve sürdürülebilir kalkınma alanında faaliyet göstermektedirler (Sakınç, 2020).

Türkiye, benzer gelişmişlik düzeyindeki ülkelerle karşılaştırıldığında, 2000'li yıllarda enerji piyasalarının serbestleşmesinde önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Bu süreç kısa bir zaman diliminde gerçekleşmiş ve sektör hızla büyümüştür. Serbestleşme sürecinde özel sektör tarafından yapılan yeni yatırımların teşviki, sadece özelleştirmeler, varlık ve işletme hakkı devirleri değil, aynı zamanda lisans devirleri ve çeşitli ihale yöntemleriyle de desteklenmiştir. 2002 yılında Türkiye'nin elektrik üretimindeki kurulu gücü yaklaşık 32 bin MW iken, 2021 yılı sonunda bu rakam 100 bin MW'ı aşmıştır. Bu artışın büyük bir kısmı, 68 bin MW'lık yatırımın özel sektör tarafından gerçekleştirilmesiyle sağlanmıştır. Bu durum, Türkiye'nin enerji sektöründe özel sektörün önemli bir rol oynadığı ve sektördeki hızlı gelişiminin arkasındaki dinamikleri vurgulamaktadır.

Enerji yatırımlarındaki gelişimde, piyasa düzenlemeleri ve politika mekanizmalarının yanı sıra bankacılık sisteminde 2001 krizi sonrasında yapılan düzenlemeler ve uluslararası koşullardaki iyileşmelerle birlikte finansmana erişimin kolaylaşması önemli bir etken olmuştur.

Türkiye'de 2001 krizinden sonra bankacılık sektöründe yapılan düzenlemeler ve uluslararası sermaye piyasalarındaki olumlu gelişmeler, enerji projeleri için gerekli finansmanın daha erişilebilir hale gelmesine katkıda bulunmuştur. Bu durum, enerji sektöründe yapılan yatırımların artmasına ve sektördeki büyüme potansiyelinin daha etkin şekilde değerlendirilmesine olanak sağlamıştır.

Grafik 8'de 2021 yılı sonunda enerji sektörünün toplam özel sektör finansal borç stokundaki payı %10 civarındayken, bu finansmanın yurt dışı kaynaklardan sağlanan payı, yurt içi finansal kuruluşlar aracılığıyla kullanılan yabancı fonlar da dikkate alındığında %46 civarında hesaplanmıştır. Ülke ihracat kredi kuruluşlarının sağladığı finansmanda Türk bankalarının verdiği gayri nakdi teminatlar da dikkate alınarak, yurt dışı kaynaklardan sağlanan finansmanın toplam borç içindeki payının %50'yi aştığı görülmektedir. Bu durum, enerji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin yurt dışı kaynaklardan önemli ölçüde finansman sağladığını ve uluslararası finansal piyasalara erişimin sektör için kritik bir unsuru olduğunu göstermektedir (Shura, 2022).

Grafik 8: Türkiye'de Enerji Sektörü Kredilerinin Dağılımı, 2021 (milyar ABD\$), TCMB

Yeşil kredilerin doğaya sağlayacağı faydaların yanı sıra firmalara birçok avantajı bulunmaktadır. Doğa dostu projelerde yer alarak tanınırlığı artırma imkanı sağlarlar. Ayrıca, bu kredilerle ödeme süresi ve faiz oranlarında avantajlar elde edilir, böylece maliyetleri düşürerek rekabet gücünü artırabilirler. Bu avantajlardan yararlanmak için firmaların çevreye verdiği zararı en aza indirerek faaliyet göstermeleri ve çevre dostu uygulamaları desteklemeleri önemlidir. Bu şekilde, hem çevresel etkiyi azaltarak sürdürülebilir bir iş modeli benimsemek hem de rekabet avantajı elde etmek mümkün olabilir (Sakıncı, 2015).

5.1. Türkiye'de Yeşil Kredi Sağlayan Bankalar

Türkiye'de Yeşil Kredi sağlayan bankalar ve kredilerle ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Halkbank: Halkbank'ın Yeşil Enerji Kredi Paketi, küresel ısınma ve çevre sorunlarına karşı duyarlılığı destekleyerek enerji verimliliği ve tasarrufunu teşvik ediyor. Bu paket, yenilenebilir enerji kaynaklarının

kullanımını artırarak çevreye duyarlı projelerin ekonomiye entegrasyonunu hedefliyor. Halkbank, bu şekilde çevre bilincinin artmasına ve sürdürülebilirlik adına adımların atılmasına katkıda bulunmayı amaçlıyor (Halkbank, 2024).

Halkbank'ın sunduğu yeşil kredilerden bazıları şunlardır;

1. Yenilenebilir Enerji Yatırım Kredisi

Firmaların enerji faturalarını sürdürülebilir enerji sistemleri ile karşılamak için;

- Güneş Enerji Santrali (GES) ve Rüzgar Enerji Santrali (RES),
- Biyogaz Tesisi
- Jeotermal Tesisi,

yatırımlarını teşvik etmektedir.

2. Yeşil İş Yeri Yatırım Kredisi

Bu kredi ile Halkbank, enerji ihtiyacı yüksek iş yerleriniz için hem üretimi artıran hem de enerji maliyetlerini azaltan yatırımlarınızı banka aracılığıyla gerçekleştirebilme imkanı sunmaktadır.

3. Enerji Verimliliği Kredisi

Enerji tasarrufu sağlamak için;

- Bina / iş yerlerinin iç ve dış mekanları,
- Elektrik makineleri ve aydınlatma sistemlerinin yenilenmesi,
- Binanın farklı yakıtlarla düşük maliyetli ısıtılmasının kontrolü,

şeklinde kredi desteği Halkbank tarafından sağlanmaktadır.

4. Yeşil Sertifikalı İnşaat Projesi Kredisi

Halkbank, çevre dostu konut ve işyeri projeleri için sürdürülebilir finansman seçenekleri sunmaktadır. Ayrıca "Yeşil Sertifika" sahibi firmaların finansman ihtiyaçlarını Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı onayıyla karşılamaktadır. Bu projeler, su ve enerji kaynaklarını etkin bir şekilde kullanarak çevre dostu uygulamaları teşvik etmekte ve sertifikalı firmaların işletmelerini daha sürdürülebilir hale getirmektedir.

5. Yeşil Işık Ticari Taşıt Kredisi

Adi ve yasal bir şirket olarak Halkbank'ta paranızı iş amacıyla satın almak istediğiniz çevre dostu hibrit elektrikli binek otomobil, ticari araç ve iş makinelerine yatırabilirsiniz. Halkbank'ın sunduğu finansman çözümleri, çevre dostu araçları tercih eden işletmelere uygun koşullarda kredi imkanı sunarak, sürdürülebilir ve çevre dostu bir işletme modeli oluşturmalarına yardımcı olur. Bu şekilde, işletmeler hem çevreye duyarlı bir yaklaşım sergiler hem de uzun vadede enerji ve yakıt maliyetlerinden tasarruf edebilirler.

6. Elektrikli Araç Şarj İstasyonu Kredisi

Elektrikli araçlara olan talebin artmasıyla birlikte şarj hizmeti verecek şarj istasyonuna yatırım yapılması gerekmektedir. Halkbank'ın sunduğu finansman çözümleri, elektrikli araçların yaygınlaşması ve şarj altyapısının geliştirilmesi için uygun koşullarda kredi imkanı sunarak, çevre dostu ulaşımı teşvik etmeyi amaçlıyor. Bu yatırım sayesinde hem çevreye duyarlı bir hizmet sunabilir hem de geleceğin ulaşım trendlerine uygun bir iş modeli oluşturabilirsiniz (Halkbank, 2024).

İş Bankası: Çevresel sürdürülebilirliğe ilişkin aksiyonlara odaklandığını belirten İş Bankası KOBİ'lerin GES yatırımlarına destek kredileri ile finansman sağlamayı amaçlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınma için yeşil ekonomiye destekleyen İş Bankası, 'Erişilebilir ve Temiz Enerji' hedefi ve sorumlu banka ilkeleri doğrultusunda yenilenebilir enerji, enerji ve kaynak verimliliği ile karbon ekonomisine geçiş konularında finansal destek sağlamaktadır.

'Çevreci Kredi' Sloganıyla sağladığı kredilerden bazıları şunlardır;

1. İş'te Güneş Kredisi

Bankanın finansman sağlamış olduğu kredi ile özel tüketim amaçlı gerçekleştirilen çatı, cephe ve arazi tipi lisansız GES yatırımlarına kredi imkanı sunmaktadır.

2. Çevreci İşletme Kredisi

Çevreci İşletme Kredisi, hammaddeden tüketiciye sunulan son ürüne kadar olan süreçte çevreye verilebilecek zararları asgari düzeye indirerek enerji verimliliğini sağlamayı ve çevreye duyarlılığı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu kredi, sürdürülebilirlik kapsamında belirlenmiş sertifikalardan en az birine sahip şirketlerin işletme giderlerinin finansmanını hedeflemektedir.

Ayrıca, İşletmelerin Sınırdaki Karbon Mekanizması (SKDM) kapsamında yeşil dönüşümüne katkı sağlamak amacıyla, karbon ayak izlerinin hesaplanmasında rehberlik edecek Captanomy Karbon Platformu Üyeliği de Çevreci İşletme Kredisi kullanan müşterilere özel olarak sunulmaktadır. Bu şekilde, işletmeler çevre dostu uygulamaları teşvik ederek sürdürülebilirlik hedeflerine katkıda bulunabilmektedirler.

3. Suya Değer Kredisi

Banka, yeşil kredi finansmanı ile atık su arıtma ve geri kazanım yatırımlarını yapmayı veya var olan tesisleri iyileştirmeyi planlayan firmalara finansman imkânı sunmaktadır.

Suya Değer Kredisi, son dönemde artan deniz kirliliği vakalarının azaltılması, önlenmesi ve denizlerin korunması amacıyla atık su arıtma ve geri kazanım tesisi yatırımlarını teşvik etmek için sağlanan finansman desteğidir. Bu kredi, işletmelerin atık su arıtma tesisleri kurma, mevcut tesislerini iyileştirme veya atık su geri kazanım tesisi kurma gibi çevre dostu yatırımlarına destek olmayı amaçlar. Böylece, işletmeler çevresel etkilerini azaltarak sürdürülebilirliklerini artırabilir ve deniz kirliliğinin önlenmesine katkıda bulunabilirler. Suya Değer Kredisi, çevre dostu uygulamaları teşvik ederek su kaynaklarının korunması ve daha temiz bir çevre için önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

Suya Değer kredisi kullanım koşulları bulunmaktadır. Bunlar;

- Yatırımcı, yatırım harcamalarının en fazla %70'i oranında kredi kullanabilir.
- Kredi kullandırımını için fatura ibrazı gereklidir.

4. Enerji Verimliliği Kredisi

İş Bankası sağlamış olduğu finansman desteği ile enerji verimliliği sağlayarak enerji maliyetlerini düşürmeyi hedefleyen KOBİ'liler için kredi fırsatları sunmaktadır. Enerji Verimliliği Kredisi'nden enerji verimliliğini sağlayarak enerji maliyetlerini düşüren yatırımlar için finansman desteği isteyen tüm ticari işletmeler yararlanabilmektedir.

Yatırım tutarı yetkili EVD (Enerji Verimliliği Danışmanlık) firması tarafından hazırlanmış fizibilite raporu ile belirlenmektedir (İşbank, 2024)

Garanti BBVA: GarantiBBVA sürdürülebilir finans ürünleri kapsamında krediler kullanılmaktadır. 2016 yılında, kamu kurumları, politika belirleyicileri, özel sektör, akademi ve sivil toplum kuruluşları gibi çeşitli paydaş gruplarının sürdürülebilir kalkınma konusundaki farkındalıklarını artırmak ve bilgi aktarımını sağlamak amacıyla 835 bin TL destek sağlanmıştır.

Ayrıca, Garanti BBVA'nın Zorlu Enerji'ye sağladığı 10 milyon ABD Doları tutarındaki kredi, şirketin sürdürülebilirlik performansına endekslenmiş ve Türkiye'nin ilk yeşil kredi anlaşması olarak gerçekleşmiştir. Bu kredi, Zorlu Enerji'nin işletme sermayesi ihtiyaçları için kullanılmaktadır. Dünya genelinde toplam 28,4 milyar Euro hacme ulaşan 41 yeşil kredi anlaşması içinde, Garanti BBVA ve Zorlu Enerji arasında gerçeleştirilen yapıyla benzer sadece dört anlaşma bulunmaktadır. Bu adım, sürdürülebilirlik alanında önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Garanti BBVA'nın sürdürülebilir finans kapsamında sağladığı yeşil kredilerden bazıları şunlardır;

1. Yeşil Konut Kredisi

- 2017 yılından itibaren yeşil konut kredi desteği banka tarafından sağlanmaktadır.
- B ve üzeri Enerji Kimlik Belgesi ya da LEED, BREEAM gibi uluslararası yeşil bina sertifikaları olan binalardaki konutlar krediden yararlanmaktadır.
- 2020 sonu itibariyle kredi kullanımı 520 milyon TL'ye ulaşmıştır.

2. Çevreci Taşıt Kredisi

- Hibrit ve elektrikli araçlar için kredi imkanı sunulmaktadır.
- 2020 sonu itibariyle toplam kullandırım 34,7 milyon TL'ye ulaşmıştır (Garanti BBVA, 2024).

Vakıfbank: "Sürdürülebilir bir çevre, sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturmaktadır" prensibiyle, işleyiş ve faaliyetlerinin çevresel boyutlarını belirleyerek çevresel etkileri en aza indirmeyi ve çevreyle ilgili alanlarda yenilikçi ve sürdürülebilir bir gelişim sağlamayı hedeflemektedir.

Vakıfbank, projelerine finansman sağlarken Alman Kalkınma Bankası (KfW), Avrupa Yatırım Bankası (EIB), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve Dünya Bankası (World Bank) gibi uluslararası finans kuruluşlarıyla anlaşmalı olarak çalışmaktadır. Bu uluslararası kuruluşlar aracılığıyla finanse edilen projelerde sosyal, çevresel ve etik kriterlerin yüksek standartlarda olmasına özen gösterilmektedir.

Vakıfbank, Bireysel Enerji Kredileri başlığı altında sunduğu; yeşil konut kredisi, doğa dostu taşıt kredisi ve ısı yalıtım kredisi ile sürdürülebilir kalkınmaya destek sağlamaktadır (Vakıfbank, 2024).

Denizbank: DenizBank'ın sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda çiftçilerin toparlanmasına ve tarım arazilerinin yeniden yeşertilmesine odaklanarak sendikasyon kredisini yüzde 134 artırması önemli bir adımdır. Bu finansman, yenilenebilir enerji sektörünü güçlendirmenin yanı sıra afet bölgesindeki tarımsal faaliyetlere de önemli bir destek sağlamaktadır. Ayrıca Doğa Dostu Traktör Kredisi ile doğa dostu yeni nesil yeşil traktörlere uygun finansman desteği sağlamaktadır.

'Tarım ve Gıda Güvenliği' kategorisine sürdürülebilirlik alanında ilk yer veren Türk bankası olmuştur. Yenilenebilir enerji projelerine, tarıma, KOBİ'lere, mikro işletmelere, kadın girişimcilere ve doğaı afetlerden etkilenen bölgelere finansal destek sağlamak amacıyla yurtdışından toplam 2,1 milyar dolar tutarında sürdürülebilir fon sağlamıştır (Denizbank, 2024).

Türkiye'de yeşil finansmana katkı sağlayan türk bankaları hariç yurtdışı kuruluşlar da bulunmaktadır. Birçok yurtdışı finans kuruluşu, Türkiye'deki sürdürülebilir projelerin finansmanına katkıda bulunmak için yeşil kredi sağlamaktadır. Bunlardan bazı kuruluşlar aşağıda sıralanmıştır;

- **European Bank for Reconstruction and Development (EBRD):** Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Türkiye'de sürdürülebilir projelerin finansmanına destek veren önemli bir kuruluştur. EBRD, yenilenebilir enerji projeleri, enerji verimliliği projeleri ve çevre dostu altyapı projeleri için yeşil kredi sağlamaktadır.
- **International Finance Corporation (IFC):** Uluslararası Finans Kurumu, sürdürülebilir projelerin finansmanını teşvik eden ve gelişmekte olan ülkelerde yatırım yapmaya odaklanan bir kuruluştur. Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlere de yeşil kredi sağlamaktadır.
- **European Investment Bank (EIB):** Avrupa Yatırım Bankası, Türkiye'deki sürdürülebilir projelerin finansmanına katkıda bulunan bir kuruluştur. Yeşil enerji projeleri, enerji verimliliği projeleri ve çevre dostu altyapı projeleri için finansman sağlamaktadır.
- **KfW Development Bank:** KfW Kalkınma Bankası, Türkiye'deki sürdürülebilir projeleri finanse etmek için yeşil kredi sağlamaktadır. Özellikle yenilenebilir enerji projeleri, enerji verimliliği projeleri ve iklim değişikliği ile mücadele projelerine odaklanmaktadır.
- **Green for Growth Fund (GGF):** Green for Growth Fund, Türkiye'de çevre dostu projelerin finansmanını teşvik eden bir yatırım fonudur. Yeşil enerji projeleri, enerji verimliliği projeleri ve sürdürülebilir ulaşım projeleri gibi alanlarda finansman sağlamaktadır.

6. Yeşil Finansın Sınırlamaları

Tanım karmaşası: Yeşil finansın kabul edilmiş, üzerinde uzlaşmış bir tanımı yoktur. Eksiklikten kaynaklanan belirsizlik nedeniyle tanım netliği olmadığında, yatırımcıların en iyi yeşil projeleri seçmesi zorlaşacak ve bu da yeşil projelerin önündeki engellerden biri olacaktır.

Yetersiz bilgi: Bazı paydaş gruplarının çevre dostu uygulamalara daha yatkın hale gelmesine rağmen yatırımlarından, birçoğu da genel olarak yeşil finans fikrinden habersizdir. Yeşil finans alanında sermaye gelişimi bilgi ve farkındalık eksikliği nedeniyle yatırım malları gerekenden daha az olacaktır. Sonuç olarak, fon arz ve talebi arasında bir dengesizlik meydana gelecektir.

Olumsuz rekabet yaratır: Piyasa oyuncuları, yeşil yatırımlara yönelik artan talepten haksız bir şekilde faydalanacaktır yeşil girişimlere atıfta bulunarak pazar paylarını artırmaya çalışmaktadır. Bu durum sağlıklı rekabeti teşvik edecek ve nihayetinde, anlık finansal kazançlar uğruna sürdürülebilir büyüme fikrini ihmal edilecektir.

7. Sonuç ve Öneriler

Sürdürülebilirlik, günümüzün ihtiyaçları ile geleceğin ihtiyaçları arasında denge kurarak doğal kaynakları ve çevreyi korumayı amaçlayan bir kavramdır. Ekonomik, sosyal ve çevresel faydalar sağlayan kapsayıcı kalkınma için çaba gösterir. Küresel bankacılık sisteminde sürdürülebilirlik ise, finans sektörünün küresel ölçekte sürdürülebilirliğe ve sosyal sorumluluğa odaklanması ve sürdürülebilirlik ilkelerini finansal karar alma süreçlerine dahil etmesi anlamına gelmektedir.

Mevcut durum sürdürülebilir kalkınmayı gerektirmektedir ve sürdürülebilirlik için etkili bir araç olan yeşil finansman giderek artan bir önem kazanmaktadır. Yatırımcılar risk ve ödüllerin ötesinde sosyal sorumluluklarını da giderek daha fazla dikkate almaktadır. Yeşil finansman alanında çok sayıda fırsat, yeşil enerji için artan finansmanın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Girişimler ve çevrenin korunması gerekliliğine dair artan kamu bilinci, yeşil finansmanı doğru şekilde tanımlamak için politika yapımcıların, araştırmacıların, çevrecilerin, hükümetin, yatırımcıların ve finans şirketlerinin işbirliği yapmasını gerektirir.

Türkiye'de yeşil bankacılık ve sürdürülebilir finans konularında son yıllarda büyük bir gelişme gözlemleniyor. Bankalar, yeşil projelere ve sürdürülebilir yatırımlara destek vermek için çeşitli finansal ürünler ve hizmetler sunmaya başladı. Yeşil tahviller, yeşil krediler ve sürdürülebilirlik kriterlerini göz önünde bulunduran yatırım fonları gibi ürünlerin popülerliği artıyor. Ayrıca, bankaların çevresel ve sosyal riskleri yönetme kapasitelerini artırmak için çeşitli sürdürülebilirlik stratejileri benimsediklerini görmekteyiz. Bu alandaki bilinç ve uygulamaların artarak devam ettiğini söyleyebiliriz.

Türkiye'de yeşil bankacılık ve sürdürülebilir finans konusunda genellikle olumlu bir ivme var, ancak bu alandaki gelişim süreci hala devam ediyor. Bankaların yeşil ve sürdürülebilir finans ürünleri sunma kapasiteleri artıyor ve bu konuda farkındalık da artıyor. Ancak, daha fazla şeffaflık, standartlaşma ve sürdürülebilirlik kriterlerinin net bir şekilde tanımlanması konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Bankaların sürdürülebilirlik stratejilerini daha geniş kapsamlı ve etkili bir şekilde uygulamaya koymaları için sektörün ve düzenleyicilerin de destek vermesi gerekmektedir. Dolayısıyla, yeşil bankacılığın gelişimi hala birçok farklı aşamada devam etmektedir.

Yeşil bankacılık ve sürdürülebilir finansın Türkiye'de daha da gelişmesi için bazı düzenleme önerileri bulunabilir. Bunlar arasında vergi teşvikleri, zorunlu raporlama, farkındalık eğitimleri, inovasyon ve teknoloji alanlarında düzenlemeler yapılabilir. Bu düzenlemeler sonucunda yeşil bankacılığın ve sürdürülebilir finansın yaygınlaşmasına ve gelişmesine katkı sağlanabilir.

Kaynakça

Acevedo, S. (2023). Best environmentally friendly banks of January 2023. Çevrim içi: <https://www.businessinsider.com/personal-finance/best-environmentally-friendly-banks>. Erişim Tarihi (29.03.2024).

Başarır, Ç., & Yılmaz, Ö. (2023). *Sosyal Bilimlerde Yeşil Yaklaşımlar: Dijitalleşme ve Enerji*.

Bhalla, T. (2023). Green Banking: An Analysis Of The Retail Banking Customer Perceptions, *Sachetas An International, Peer Reviewed, Open Access & Multidisciplinary Journal*, 2(2), ss. 42-48.

Bingül, B.A. ve Türk, A.(2019), *Türkiye'de Yeşil Bankacılık, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* • Cilt: 11 • Sayı: 20 • Ocak 2019, ISSN: 1309-1123, ss. 81-92.

BDDK, (2022). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Faaliyet Raporu, <https://www.bddk.org.tr/KurumHakkinda/EkGetir/5?ekId=134>.

Bosselmann, K. (2016). *The Principle of Sustainability: Transforming Law And Governance*. Routledge. 2nd Edition eBook Published. DOI<https://doi.org/10.4324/9781315553955>. London

Bryson, D., Atwal, G., Chaudhuri, A. ve Dave, K. (2016). Antecedents of Intention to Use Green Banking Services in India, *Strategic Change*, 25(5), ss. 551–567, <https://doi.org/10.1002/jsc.2080>

Bukhari, S. A. A., Hashim, F. ve Amran, A. (2020). Green Banking: A road map for adoption, *International Journal of Ethics and Systems*, 36(3), ss. 371–385. <https://doi.org/10.1108/IJOES-11-2019-0177>

Burhanudin, B., Ronny, R. ve Sihotang, E. T. (2021). Consumer guilt and green banking services, *International Journal of Consumer Studies*, 45(1), ss. 38–53. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12602>

Chen, Z., Mirza, N., Huang, L. ve Umar, M. (2022). Green banking—can financial institutions support green recovery? *Economic Analysis and Policy*, 75, ss. 389–395, <https://doi.org/10.1016/j.eap.2022.05.017>

Choudhury, T. T., Saha, P. ve Manager, G. (2013). Influence of Stakeholders in Developing Green Banking Products in Bangladesh, *Research Journal of Finance and Accounting*, 4(7), ss. 67–78.

De Silva, P. S. A. (2019). Green banking-The way forward creating sustainable competitive advantage, *Association of Professional Bankers Sri Lanka*, ss. 259–270.

- Ellahi, A., Jillani, H. ve Zahid, H. (2021). Customer awareness on Green banking practices, *Journal of Sustainable Finance and Investment*, <https://doi.org/10.1080/20430795.2021.1977576>
- Escarus (2018), *Dönüşen Dünyada Fırsatları Yakalamak: Sürdürülebilir Finans Görünümü*, Escarus, 2018. İstanbul
- Frankfurt School-UNEP Centre (2018). Global Trends in Renewable Energy Investment 2018, https://www.fs-unesp-centre.org/wp-content/uploads/2019/11/Global_Trends_Report_2018.pdf, (Erişim Tarihi: 23.03.2024).
- Guang-Wen, Z., ve Siddik, A. B. (2022). Do corporate social responsibility practices and green finance dimensions determine environmental performance? An Empirical Study on Bangladeshi Banking Institutions, *Front Environmental Science*, 10, doi:10.3389/fenvs.2022.89009614
- Güler, O. ve Tufan, E.(2015), Yeşil Bankacılık ve Yeşil Krediler: Antalya'daki 4-5 Yıldızlı Otel İşletmelerinin Bakış Açılı Üzerine Bir Araştırma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1, Bahar: 80 - 96, 2015.
- Harun Ur Rashid, M. ve Uddin, M. M. (2018). Green financing for sustainability: Analysing the trends with challenges and prospects in the context of Bangladesh, *International Journal of Green Economics*, 12(3-4), ss. 192-208. <https://doi.org/10.1504/IJGE.2018.097876>
- Hossain, Md. A., Rahman, Md. M., Hossain, Md. S. ve Karim, Md. R. (2020). The effects of green banking practices on financial performance of listed banking companies in Bangladesh, *Canadian Journal of Business and Information Studies*, 2(6), ss. 120 – 128.
- Islam, M. S. ve Das, P. C. (2013). Green banking practices in Bangladesh, *IOSR Journal of Business and Management*, 8(3), ss. 39-44. <https://doi.org/10.9790/487X-0833944>
- Keskin, M. (2023). Çevre Dostu Yeşil Bankacılık Ürünleri ve Türkiye Uygulamaları. In Finansal Piyasaların Evrimi: Bankacılık, Risk Yönetimi, Piyasa ve Kurumlar (pp. 1-19). Özgür Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Lalon, R. M. (2015). Green banking: Going green, *International Journal of Economics, Finance and Management Sciences*, 3(1), ss. 34-42. <https://doi.org/10.11648/j.ijefm.20150301.15>
- Mir, A. A. ve Bhat, A. A. (2022). Green banking and sustainability—a review, *Arab Gulf Journal of Scientific Research*, 40(3), ss. 247-263. <https://doi.org/10.1108/AGJSR-04-2022-0017>
- Moslener, U. ve Zhuang, M. (2020). Renewable Energy, Climate Change, and Sustainability, Ed: Jörg Böttcher, Green Banking, De Gruyter Oldenbourg, ss. 3-21.
- Paluszak, G. ve Paluszak, J. W. (2016). The Role of Green Banking in a Sustainable Industrial Network, *Safe Bank*, 65(4), ss. 75-95.
- Pek, C. K., Tan, H. B., Kim, R. C. ve Ang, P. M. M. (2019). Industry lessons for green banking in Malaysia, *International Journal of Green Economics*, 13(3-4), ss. 167-186. <https://doi.org/10.1504/IJGE.2019.104506>
- Pillai R, P. ve Raj D, P. (2019). Perspective and Usage Patterns of Green Banking Services: A Cross-Sectional Analysis of Customers from Selected Banks in Kerala, *International Journal of Multidisciplinary*, 4(2), ss. 285-292.
- Prasanth, A. P. The Effect Of Green Banking Practices For A Sustainable Development Of Sbi On Customer Satisfaction In Kerala-A Structural Equation Modeling Approach.
- Rahman, H., Rahman, J., Tanchangya, T. ve Esquivias, M. A. (2023). Green banking initiatives and sustainability: A comparative analysis between Bangladesh and India, *Research in Globalization*, 7, ss. 1-12.
- Rai, R., Kharel, S., Devkota, N. ve Raj Paudel, U. (2019). Customers Perception on Green Banking Practices: A Desk Review, *The Journal of Economic Concerns*, 10(1), ss. 82-95, <http://necs.org.np/wp-content/uploads/2019/11/Customers-Perception-on-Green-Banking-Practices-A-Desk-Review-By-Rekha-Rai-Saramsh-Kharel2-Niranjan-Devkota3-and-Udaya-Raj-Paudel4.pdf>
- Sakinç Ö. (2020) Yeşil Bankacılık ve Türkiye Uygulaması, Researchgate, Konferans sunumu

Sharma, M., Choubey, A. (2022). Green Banking Initiatives: A Qualitative Study on Indian Banking Sector. *Environment, Development and Sustainability*, 24(1), 293-319.

Shaumya, K. ve Arulrajah, A. A. (2016). Measuring Green Banking Practices: Evidence from Sri Lanka, *International Conference on Business Management*, 13, ss. 999–1023. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2909735>

Sun, H., Rabbani, M. R., Ahmad, N., Sial, M. S., Cheng, G., Zia-Ud-Fin, M. ve Fu, Q. (2020). CSR, Co-creation and green consumer loyalty: are green banking initiatives important? A moderated mediation approach from an emerging economy, *Sustainability*, 12(24), doi:10.3390/su12241068812

TBB, (2014). Türkiye Bankalar Birliği, Sürdürülebilir Bankacılık ve Bankacılık Uygulamalarında Çevresel ve Sosyal Risklerin Değerlendirilmesi Eğitimi, <https://www.tbb-bes.org.tr/tbb/DesktopDefault.aspx?tabid=1&tabindex=0>, (28.03.2024).

Tran Thi Thanh, T., ve Nguyen Thi Phuong, D. (2017). Factors affecting green banking practices: Exploratory factor analysis on Vietnamese banks, *Journal of Asian Business and Economic Studies*, 24(02), ss. 04–30. <https://doi.org/10.24311/jabes/2017.24.2.05>

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2014), İnternet ve Mobil Bankacılık İstatistikleri.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) (2022), <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/banka-ve-subesayilari/70>. (Erişim tarihi 23.03.2024).

Turguttopbaş, N. (2020). Sürdürülebilirlik, Yeşil Finans ve İlk Türk Yeşil Tahvil İhracı. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 267-283.

Vijai, C., ve Natarajan, C. (2015). Employees' Perception towards In-House Green Banking Activities of the Commercial Banks in Cuddalore District, *Journal of Exclusive Management Science*, Issue(10), 10.

Wang, F., Yang, S., Reisner, A. ve Liu, N. (2019). Does Green Credit Policy Work in China? The Correlation between Green Credit and Corporate Environmental Information Disclosure Quality, *Sustainability* (Switzerland) 11(3), <https://doi.org/10.3390/su11030733>

World Bank, (2022). Unlocking Green Finance In Turkey. Turkey Green Growth Analytical and Advisory Program Thematic Paper 1. World Bank Europe And Central Asia Region.

Wu, G. L. (2018). Capital Misallocation in China: Financial Frictions or Policy Distortions? *Journal of Development Economics*, 130, <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2017.10.014>

Zheng, G.W., Siddik, A.B., Masukujjaman, M., Fatema, N. ve Alam, S.S. (2021). Green finance development in Bangladesh: The role of private commercial banks (PCBs), *Sustainability*, 13, <https://doi.org/10.3390/su13020795>

İnternet Kaynakları

<https://www.kobivadisi.com/yesil-bankacilik-faaliyetleri/> , 07.04.2024

<https://www.turseff.org/sayfa/facility>, 07.04.2024

<http://www.tskb.com.tr/tr/surdurulebilir-bankacilik/surdurulebilirliğin finansmanı/yenilenebilir-enerji>, 10.04.2024

<https://www.halkbankobi.com.tr/channels/KOBI-lere-Ozel/KOBI-Enerji-Yatirimlarının-Finansmanı/1579>, 10.04.2024

<https://www.isbank.com.tr/TR/ticari/krediler/nakdi-krediler/lisanssiz-elektrik-uretim-kredisi/Sayfalar/lisanss%C4%B1z-elektrik-uretim-kredisi.aspx>, 10.04.2024

<https://www.isbank.com.tr/TR/bireysel/krediler/ihiyac-kredileri/cevreci-kredi/Sayfalar/cevreci-kredi.aspx> , 10.04.2024

<https://surdurulebilirlik.garantibbva.com.tr/surdurulebilirlik-blog/garanti-bbva-dan-zorlu-enerji->

ye-turkiye-nin-ilk-yesil-kredi-si/, 10.04.2024

https://www.climatebonds.net/files/reports/cbi_sotm23_02h.pdf

<https://shura.org.tr/wp-content/uploads/2022/06/SHURA-2022-06-Yesil-Yeni-Duzen-Baglaminda-Turkiyede-Enerji-Donusumunun-Finansmani.pdf>